D119578 DC-Cam

Mapping Report:
KAMPONG CHHNANG (04)

Searching for the truth.

DOCUMENTATION CENTER of CAMBODIA

DC-Cam • P.O. Box 1110 • Phnom Penh • Cambodia • Tel.: + 855-23-211875 • Fax.: + 855-23-210358
E-mail: dccam@bigpond.com.kh • Internet home page: http://welcome.to/dccam

DOCUMENTATION CENTER OF CAMBODIA
Phnom Penh, Cambodia

GENOCIDE SITE DATA

Mapping the Killing Fields of Cambodia

Kampong Cham 2002

Prepared by Pheng Pongrasy, Ouch Sam-Oeun and Sin Khin

No.	Site No.	Site Name		Data of Pit and Victim by SITE FORM		Data of Pit and Victim by FIELD REPORT		YEAR Report Set/Year	Feature P/B/M[1]
		Khmer	English	Estimated Pit	Estimated Victim	Estimated Pit	Estimated Victim		
1.	040105	ព្រៃរូងខ្លា	Prey Roung Khla	50-100	10-15	50-100	10-15	2002	B
2.	040106	ត្រពាំងល្ពាក់ ឬ ព្រៃខ្មោច	Trapeang Lpeak or Prey Khmaoch	Hundreds	N/A	Hundreds	N/A	2002	B
3.	040609	អូរឫស្សី	O Russei	More than 100	More than 1000	More than 100	More than 1000	2002	B/P
4.	040610	ចំបក់កោង	Chambakk Kaong	N/A	N/A	N/A	N/A	2002	B/P
5.	040611	ព្រៃខ្មោច	Prey Khmaoch	More than 10	More than 50	More than 10	More than 50	2002	B
6.	040612	អូរលាច	O Leach	N/A	N/A	N/A	N/A	2002	P
7.	040805	ក្រាំងត្នោត	Kraing Tnaot	More than 3	N/A	More than 3	N/A	2002	B

[1] **P = Prison; B = Burial; M = Memorial.**

8.	040806	អូរស្ពាន ឬ ធ្លកជ្រុំ	O Spean or Thlork Chrum	More than 3	More than 1000	More than 3	More than 1000	2002	B/P
9.	040807	វត្តមង្គលខាន់	Wat Mungkul Khann	More than 3	Hundreds families	More than 3	Hundreds families	2002	B/P
10.	040808	ភ្នំអង្គ	Phnom Ang	Cannot count	Cannot count	Cannot count	Cannot count	2002	B/P
11.	040809	វិទ្យាល័យទឹកផុស	Vityea Lai Tik Phos	100	500-600	100	500-600	2002	B/P

DOCUMENTATION CENTER OF CAMBODIA [DC-CAM]
MAPPING THE KILLING FIELDS OF CAMBODIA, 2002

SITE FORM

Date: June 10, 2002
Latitude: N 12º 00' 17:95"
Time: 5:10

ID no: 040609
Longitude: E 104º 41' 41:23"
Location: Killing Pits and Prison

Team: Rasy, Sin Khin, Pon
File #: R060707C

Site Name: O Russei
District: Rolea Phieat
K. Geo Zone:

[Kh]: អូរឬស្សី
Sub-district: Andaung Snay
Region:

Province: Kampong Chhnang
Village: Kampong Phchoek
District:

1. Prison		2. Burial site		3. Memorial	
Interrogation Ctr.		Pit	√	Wat	
Previous Prison		Kiln		Stupa	
Purpose Built		Rice paddy		Brick/tile	
School		River/lake		Wooden	
Wat		Well		Other	
House		Execution			
Other	√	Other			

ACCESSIBILITY DESCRIPTION IN MOST DETAILS AS POSSIBLE :
We go on the gravel-road to Trapeang Tik Tracheakk pagoda about 3 kilometers from the national road #5 in the east and turn to the north about 2 kilometers across forest.

WITNESS: Name: Prakk Yoan — Age: 40 — Sex: Male
ADDRESS: Village: Kampong Phchoek — Sub-district: Andaung Snay — District: Rolea Phieat
Province: Kampong Chhnang — Occupation: Policeman — Telephone: No
KR occupation: Farmer

Estimated number of victim: more than 1000 — Pits: more than 100 — Other
[according to the witness: ..... — Report:.....]
Photos: Roll Number: 2645 — Shots number: 4, 9 — Documents: _

Interview: Many victims were brought to O Russei prison for educational and correctional purpose and after that they were killed in that site.

Comments: Please, listen to the tape and go through "Kampong Chhnang report".

Completed by: Pong rasy PHENG
Date: July 9, 2002, time: 9:50

DOCUMENTATION CENTER OF CAMBODIA [DC-CAM]
MAPPING THE KILLING FIELDS OF CAMBODIA, 2002

SITE FORM

Date: June 11, 2002
Latitude: N 12º 06' 56:11"
Time: 10:10

ID no: 040610
Longitude: E 104º 43' 12:26"
Location: Killing Pits and Prison

Team: Rasy, Sin Khin, Pon
File #: R061104A

Site Name: Chambakk Kaong
District: Rolea Phieat
K. Geo Zone:

[Kh]: ចំបក់កោង
Sub-district: Tik Haut
Region:

Province: Kampong Chhnang
Village: Trapeang Krapeu
District:

1. Prison		2. Burial site		3. Memorial	
Interrogation Ctr.		Pit	√	Wat	
Previous Prison		Kiln		Stupa	
Purpose Built		Rice paddy		Brick/tile	
School		River/lake		Wooden	
Wat		Well		Other	
House		Execution			
Other	√	Other			

ACCESSIBILITY DESCRIPTION IN MOST DETAILS AS POSSIBLE :
We moved across main entrance of Rorka Mony Sakor pagoda. After 2 kilometers drive, we turned 1 Kilometer northwards, where we reached the target site.

WITNESS: Name: Ma Sort — Age: 64 — Sex: Male
ADDRESS: Village: Trapeang Krapeu — Sub-district: Tik Haut — District: Rolea Phieat
Province: Kampong Chhnang — Occupation: Farmer — Telephone: No
KR occupation: Farmer

Estimated number of victim: N/A — Pits: N/A — Other _____
[according to the witness: ..... — Report:.....]
Photos: √ — Roll Number: 2645 — Shots number 12, 14 — Documents: _

Interview:

Comments: Please, listen to the tape and go through "Kampong Chhnang report".

Completed by: Pong rasy PHENG
Date: July 9, 2002, time: 3:00

DOCUMENTATION CENTER OF CAMBODIA [DC-CAM]
MAPPING THE KILLING FIELDS OF CAMBODIA, 2002

SITE FORM

Date: June 11, 2002
Latitude: N 12º 17' 06:35"
Time: 3:55

ID no: 040611
Longitude: E 104º 32' 58:52"
Location: Killing Pits

Team: Rasy, Sin Khin, Pon
File #: R061108A

Site Name: Prey Khmaoch
District: Rolea Phieat
K. Geo Zone:

[Kh]: ព្រៃឃ្មុះ
Sub-district: Banteay Preal
Region:

Province: Kampong Chhnang
Village: O Leach
District:

1. Prison
Interrogation Ctr. _____
Previous Prison _____
Purpose Built _____
School _____
Wat _____
House _____
Other _____

2. Burial site
Pit √
Kiln _____
Rice paddy _____
River/lake _____
Well _____
Execution _____
Other _____

3. Memorial
Wat _____
Stupa _____
Brick/tile _____
Wooden _____
Other _____
_____
_____

ACCESSIBILITY DESCRIPTION IN MOST DETAILS AS POSSIBLE:
After 5 kilometers drive from Provincial of Kampong Chhnang, we moved across main entrance of Utum Por pagoda and Pung Ror sub-district we turned 7 Kilometers westwards and moved across the forest about 1 kilometer, where we reached the target site.

WITNESS: Name: Uk Koeun — Age: 39 — Sex: Male
ADDRESS: Village: O Leach — Sub-district: Banteay Preal — District: Rolea Phieat
Province: Kampong Chhnang — Occupation: Farmer — Telephone: No
KR occupation: Child unit

Estimated number of victim: more than 50 Pits: more than 10 Other _____
[according to the witness: ..... Report:.....]
Photo: *color* Roll Number: 2645 Shots number: 18, 23 Documents: _

Interview:
Many prisoners were brought from O Leach prison to kill in Prey Khmaoch. In 1981, more than 10 mass grave were exhumed and removed to keep in soldier barrack of O Leach village.

Comments: Please, listen to the tape and go through "Kampong Chhnang report".

Completed by: Pong rasy PHENG
Date: July 10, 2002, time: 11:00

DOCUMENTATION CENTER OF CAMBODIA [DC-CAM]
MAPPING THE KILLING FIELDS OF CAMBODIA, 2002

SITE FORM

Date: June 11, 2002
Latitude: N 12º 16' 42:64"
Time: 4:25

ID no: 040612
Longitude: E 104º 32' 52:71"
Location: Prison

Team: Rasy, Sin Khin, Pon
File #: R061109A

Site Name: O Leach
District: Rolea Phieat
K. Geo Zone:

[Kh]: អូរឈាច
Sub-district: Banteay Preal
Region:

Province: Kampong Chhnang
Village: O Leach
District:

1. Prison		2. Burial site		3. Memorial	
Interrogation Ctr.		Pit		Wat	
Previous Prison		Kiln		Stupa	
Purpose Built		Rice paddy		Brick/tile	
School		River/lake		Wooden	
Wat		Well		Other	
House		Execution			
Other	√	Other			

ACCESSIBILITY DESCRIPTION IN MOST DETAILS AS POSSIBLE:
This site is located in forest nearby Prey Khmaoch site in the north.

WITNESS: Name: Nung Kour — Age: 63 — Sex: Male
ADDRESS: Village: O Leach — Sub-district: Banteay Preal — District: Rolea Phieat
Province: Kampong Chhnang — Occupation: Communal council
Telephone: No — KR occupation: Farmer

Estimated number of victim: N/A — Pits: N/A — Other _____
[according to the witness: ..... — Report:.....]
Photo: *color* — Roll Number: — Shots number: 16, 20 — Documents: _____

Interview:
Victims who escaped from Phnom Penh to Prusat and Battambang province were caught and keep them in Rolear Phieat district. Then, all victims were divided into many sub-districts in Rolear Phieat, especially sent them to O Leach prison that established in 1976. Prisoners were killed in Prey Khmaoch site.

Comments: Please, listen to the tape and go through "Kampong Chhnang report".

Completed by: Pong rasy PHENG
Date: July 10, 2002, time: 4:55

DOCUMENTATION CENTER OF CAMBODIA [DC-CAM]
MAPPING THE KILLING FIELDS OF CAMBODIA, 2002

SITE FORM

Date: June 12, 2002
Latitude: N 12º 22' 40:38"
Time: 10:13

ID no: 040105
Longitude: E 104º 22' 00:12"
Location: Killing site

Team: Rasy, Sin Khin, Pon
File #: R061203A

Site Name: Prey Roung Khla
District: Baribo
K. Geo Zone:

[Kh]: ព្រៃរុងខ្លា
Sub-district: Pich Changva
Region:

Province: Kampong Chhnang
Village:
District:

1. Prison
Interrogation Ctr. _____
Previous Prison _____
Purpose Built _____
School _____
Wat _____
House _____
Other _____

2. Burial site
Pit √
Kiln _____
Rice paddy _____
River/lake _____
Well _____
Execution _____
Other _____

3. Memorial
Wat _____
Stupa _____
Brick/tile _____
Wooden _____
Other _____
_____
_____

ACCESSIBILITY DESCRIPTION IN MOST DETAILS AS POSSIBLE:
We left from Pech Changva primary school northwards about 1 Km on gravel-road and 6 Kilometers westwards, where we reached the target site.

WITNESS: Name: Sa Vung
ADDRESS: Village:
Province: Kampong Chhnang
Telephone: No

Age: 58
Sub-district: Pich Changva
Occupation: Farmer
KR occupation: Farmer

Sex: Male
District: Baribo

Estimated number of victim: 50-100
[according to the witness: .....
Photo: *color* Roll Number: 2645

Pits: 10-15 Other _____
Report:.....]
Shots number 25, 26 Documents: _____

Interview:
After the liberation 1979, some people saw many mass grave, bones, skulls and soldier dresses at Prey Roung Khla site.

Comments: Please, listen to the tape and go through "Kampong Chhnang report".

Completed by: Pong rasy PHENG
Date: July 11, 2002, time: 12:00

DOCUMENTATION CENTER OF CAMBODIA [DC-CAM]
MAPPING THE KILLING FIELDS OF CAMBODIA, 2002

SITE FORM

Date: June 12, 2002
Latitude: N 12º 22' 06:33"
Time: 11:00

ID no: 040106
Longitude: E 104º 22' 43:98"
Location: Killing site

Team: Rasy, Sin Khin, Pon
File #: R061203B

Site Name: Trapeang Lpeak or Prey Khmaoch [Kh]: ត្រពាំងល្អាក់ ឬ ព្រៃខ្មោច
Province: Kampong Chhnang
Village: Taing Trapeang

District: Baribo
K. Geo Zone:

Sub-district: Pich Changva
Region: District:

1. Prison
Interrogation Ctr. _____
Previous Prison _____
Purpose Built _____
School _____
Wat _____
House _____
Other _____

(2. Burial site)
Pit _____
Kiln _____
Rice paddy _____
River/lake _____
Well _____
Execution _____
Other √

3. Memorial
Wat _____
Stupa _____
Brick/tile _____
Wooden _____
Other _____
_____
_____

ACCESSIBILITY DESCRIPTION IN MOST DETAILS AS POSSIBLE:
We left from Pech Changva primary school northwards about 1 Km on gravel-road and 4 Kilometers westwards, where we reached the target site.

WITNESS: Name: Keo Yin
ADDRESS: Village: Taing Trapeang
Province: Kampong Chhnang
Telephone: No

Age: 40
Sub-district: Pich Changva
Occupation: Sub-district clerk
KR occupation: Child unit

Sex: Male
District: Baribo

Estimated number of victim: Hundreds
[According to the witness: .....
Photo: *colors* Roll Number: 2645

Pits: N/A
Report:.....]
Shots number: 29, 32

Other _____
Documents: _____

Interview:
Children who work as raise dam were killed by starvation and failed to follow KR regulation in Trapeang Lpeakk or Prey Khmaoch site, in Taing Trapeang village Pich Changva sub-district.

Comments: Please, listen to the tape and go through "Kampong Chhnang report".

Completed by: Pong rasy PHENG
Date: July 16, 2002, time: 8:25

DOCUMENTATION CENTER OF CAMBODIA [DC-CAM]
MAPPING THE KILLING FIELDS OF CAMBODIA, 2002

SITE FORM

Date: June 13, 2002
Latitude: N 11º 55' 57:16"
Time: 12:01

ID no: 040805
Longitude: E 105º 24' 34:68"
Location: Killing site

Team: Rasy, Sin Khin, Pon
File #: R061305A

Site Name: Kraing Trnaot
Province: Kampong Chhnang
Village: Ror Lung

[Kh]: ក្រាំងត្រាត
District: Tik Phos
K. Geo Zone:

Sub-district: Tuol Khpuos
Region: District:

1. Prison		2. Burial site		3. Memorial	
Interrogation Ctr.		Pit		Wat	
Previous Prison		Kiln		Stupa	
Purpose Built		Rice paddy		Brick/tile	
School		River/lake		Wooden	
Wat		Well		Other	
House		Execution			
Other		Other	√		

ACCESSIBILITY DESCRIPTION IN MOST DETAILS AS POSSIBLE:
We left from district office of Tik Phos westwards about 17 Km on gravel-road and continue turn about 9 Kilometers more southeast of Ror Lung village, where we reached the target site.

WITNESS: Name: Sum Roeun — Age: 44 — Sex: Male
ADDRESS: Village: Lor Lung Thmei — Sub-district: Tuol Khpuos — District: Tik Phos
Province: Kampong Chhnang — Occupation: Teacher
Telephone: No — KR occupation: Child unit

Estimated number of victim: N/A — Pits: More than 3 — Other _____
[According to the witness: ..... — Report:.....]
Photo: *colors* — Roll Number: 2644 — Shots number 00A, 1A — Documents: _____

Interview:
There were 10 lorries of Sophim' s soldier were brought to Kraing Tnaot for killing in July of August 1978. There are more than 3 mass graves in Kraing Tnaot site. Some mass graves were excavated after the liberation in 1979.

Comments: Please, listen to the tape and go through "Kampong Chhnang report".

Completed by: Pong rasy PHENG
Date: July 16, 2002, time: 11:00

DOCUMENTATION CENTER OF CAMBODIA [DC-CAM]
MAPPING THE KILLING FIELDS OF CAMBODIA, 2002

SITE FORM

Date: June 13, 2002
Latitude: N 11º 55' 51:13"
Time: 2:30

ID no: 040806
Longitude: E 104º 20' 56:69"
Location: Killing site and Prison

Team: Rasy, Sin Khin, Pon
File #: R061307A

Site Name: O Spean or Thlork Chrum [Kh]: អូរស្ពាន ឬធ្លកជ្រុំ
Province: Kampong Chhnang
District: Tik Phos
Sub-district: Kbal Tik
Village:
K. Geo Zone:
Region: District:

1. Prison		2. Burial site		3. Memorial	
Interrogation Ctr.		Pit	√	Wat	
Previous Prison		Kiln		Stupa	
Purpose Built		Rice paddy		Brick/tile	
School		River/lake		Wooden	
Wat		Well		Other	
House		Execution			
Other	√	Other			

ACCESSIBILITY DESCRIPTION IN MOST DETAILS AS POSSIBLE:
We left from district office of Tik Phos westwards about 17 Km on gravel-road and continue turn about 11 Kilometers more southwest of Ror Lung village, where we reached the target site.

WITNESS: Name: Sao Chen
ADDRESS: Village: Lor Lung
Province: Kampong Chhnang
Telephone: No
Age: 66
Sub-district: Tuol Khpuos
Occupation: Farmer
KR occupation: Communal committee in 1975 at Prambei Mum sub-district Thporng district.
Sex: Male
District: Tik Phos

Estimated number of victim: More than 1000
Pits: More than 3
Other _____ [According to the witness: _____
Report: _____]
Photo: *colors*
Roll Number: 2644 Shots number: 4A, 8A
Documents: _____

Interview:
Many people who escaped form Phnom Penh, Kampong Cham, Otdong and people who had political trend were killed in O Spean or Thlork Chrum site. Some Lon Nol soldiers were also executed at the same place as above. Before killing, the people were divided into many cooperatives of Trav Punlork sub-district, presently know as Tuol Khpuos, Tik Phos district.

Comments: Please, listen to the tape and go through "Kampong Chhnang report".

Completed by: Pong rasy PHENG
Date: July 17, 2002, time: 11:20

DOCUMENTATION CENTER OF CAMBODIA [DC-CAM]
MAPPING THE KILLING FIELDS OF CAMBODIA, 2002

SITE FORM

Date: June 14, 2002
Latitude: N 11º 58' 38:37"
Time: 11:25

ID no: 040807
Longitude: E 104º 22' 14:93"
Location: Killing site and Prison

Team: Rasy, Sin Khin, Pon
File #: R061404A

Site Name: Wat Mungkul Khann
Province: Kampong Chhnang
Village: Wat

[Kh]: វត្តមង្គលខាន់
District: Tik Phos
K. Geo Zone:

Sub-district: Tuol Khpuos
Region: District:

1. Prison		2. Burial site		3. Memorial	
Interrogation Ctr.		Pit	√	Wat	
Previous Prison		Kiln		Stupa	
Purpose Built		Rice paddy		Brick/tile	
School		River/lake		Wooden	
Wat	√	Well		Other	
House		Execution			
Other		Other			

ACCESSIBILITY DESCRIPTION IN MOST DETAILS AS POSSIBLE:
Go straight form La Peang village westward about 3 kilometers and entered to the gate of Mungkul Khann pagoda. If we go from the district office of Tik Phos is 20 kilometers.

WITNESS: Name: Koam Ry
ADDRESS: Village: Wat
Province: Kampong Chhnang
Telephone: No

Age: More than 30
Sub-district: Tuol Khpuos
Occupation: Farmer
KR occupation: Child Unit

Sex: Male
District: Tik Phos

Estimated number of victim: Hundreds families Pits: More than 3
Other _____ [According to the witness: _____
Report: _____]
Roll Number: 2644 Shots number: 18A, 19A

Photo: *colors*
Documents: _____

Interview:
Many people known as 17 April people and former KR soldiers from eastern zone were brought to kill behind of Mungkul Khann pagoda and west of Kanh Cheu Bay mountain, after imprisoned for along time in Mungkul Khann prison.

Comments: Please, listen to the tape and go through "Kampong Chhnang report".

Completed by: Pong rasy PHENG
Date: July 19, 2002, time: 11:30

DOCUMENTATION CENTER OF CAMBODIA [DC-CAM]
MAPPING THE KILLING FIELDS OF CAMBODIA, 2002

SITE FORM

Date: June 14, 2002
Latitude: N 12º 02' 03:68"
Time: 4:40

ID no: 040808
Longitude: E 104º 30' 27:34"
Location: Killing site and Prison

Team: Rasy, Sin Khin, Pon
File #: R061409A

Site Name: Phnom Ang
Province: Kampong Chhnang
Village: Svay Chek

[Kh]: ភ្នំអង្គ
District: Tik Phos
K. Geo Zone:

Sub-district: Chaong Maong
Region: District:

1. Prison		2. Burial site		3. Memorial	
Interrogation Ctr.		Pit	√	Wat	
Previous Prison		Kiln		Stupa	
Purpose Built		Rice paddy		Brick/tile	
School		River/lake		Wooden	
Wat		Well		Other	
House		Execution			
Other	√	Other			

ACCESSIBILITY DESCRIPTION IN MOST DETAILS AS POSSIBLE:
We left from Tik Phos district office westwards about 3 kilometers and turned about 1 kilometer more in the south, where we reached the target site.

WITNESS: Name: Heng Yon — Age: 44 — Sex: Female
ADDRESS: Village: Yot — Sub-district: Khlong Por Pork — District: Tik Phos
Province: Kampong Chhnang — Occupation: Farmer — Telephone: NoKR
occupation: Farmer

Estimated number of victim: Cannot count Pits: Cannot count
Other _____ [According to the witness: _____
Report: _____]
Photo: *colors*
Roll Number: 2644 Shots number: 23A, 27A, 29A
Documents: _____

Interview:
Phnom Ang was a big place of security center of KR in the district of Tik Phos. Former Khmer Rough cadre and others were brought to imprison in Phnom Ang, the security center. The killing of former Khmer Rough were finished in the end of 1978 after the liberation coming. Women prisoners were released back in also 1978.

Comments: Please, listen to the tape and go through "Kampong Chhnang report".

Completed by: Pong rasy PHENG
Date: July 22, 2002, time: 10:50

DOCUMENTATION CENTER OF CAMBODIA [DC-CAM]
MAPPING THE KILLING FIELDS OF CAMBODIA, 2002

SITE FORM

Date: June 14, 2002
Latitude: N 12º 02' 03:68"
Time: 4:40

ID no: 040808
Longitude: E 104º 30' 27:34"
Location: Killing site and Prison

Team: Rasy, Sin Khin, Pon
File #: R061409A

Site Name: Phnom Ang
Province: Kampong Chhnang
Village: Svay Chek

[Kh]: ភ្នំអង្គ
District: Tik Phos
K. Geo Zone:

Sub-district: Chaong Maong
Region: District:

1. Prison		2. Burial site		3. Memorial	
Interrogation Ctr.		Pit	√	Wat	
Previous Prison		Kiln		Stupa	
Purpose Built		Rice paddy		Brick/tile	
School		River/lake		Wooden	
Wat		Well		Other	
House		Execution			
Other	√	Other			

ACCESSIBILITY DESCRIPTION IN MOST DETAILS AS POSSIBLE:
We left from Tik Phos district office westwards about 3 kilometers and turned about 1 kilometer more in the south, where we reached the target site.

WITNESS: Name: Heng Yon — Age: 44 — Sex: Female
ADDRESS: Village: Yot — Sub-district: Khlong Por Pork — District: Tik Phos
Province: Kampong Chhnang — Occupation: Farmer — Telephone: NoKR
occupation: Farmer

Estimated number of victim: Cannot count Pits: Cannot count
Other _____ [According to the witness: _____
Report: _____]
Photo: *colors*
Roll Number: 2644 Shots number: 23A, 27A, 29A
Documents: _____

Interview:
Phnom Ang was a big place of security center of KR in the district of Tik Phos. Former Khmer Rough cadre and others were brought to imprison in Phnom Ang, the security center. The killing of former Khmer Rough were finished in the end of 1978 after the liberation coming. Women prisoners were released back in also 1978.

Comments: Please, listen to the tape and go through "Kampong Chhnang report".

Completed by: Pong rasy PHENG
Date: July 22, 2002, time: 10:50

DOCUMENTATION CENTER OF CAMBODIA [DC-CAM]
MAPPING THE KILLING FIELDS OF CAMBODIA, 2002

SITE FORM

Date: June 14, 2002 | ID no: 040809 | Team: Rasy, Sin Khin, Pon
Latitude: N 12º 03' 25:43" | Longitude: E 104º 31' 40:22" | File #: R061410A
Time: 5:05 | Location: Killing site and Prison

Site Name: Vityea Lai Tik Phos | [Kh]: វិទ្យាល័យធីកផុស
Province: Kampong Chhnang | District: Tik Phos | Sub-district: Taing Krasaing
Village: Rormeas | K. Geo Zone: | Region: District:

1. Prison		2. Burial site		3. Memorial	
Interrogation Ctr.		Pit	√	Wat	
Previous Prison		Kiln		Stupa	
Purpose Built		Rice paddy		Brick/tile	
School	√	River/lake		Wooden	
Wat		Well		Other	
House		Execution			
Other		Other			

ACCESSIBILITY DESCRIPTION IN MOST DETAILS AS POSSIBLE:
We left back from the district office of Tik Phos northwards about 500 meters on the gravel-road #53.

WITNESS: Name: Heng Yon | Age: 44 | Sex: Female
ADDRESS: Village: Yot | Sub-district: Khlong Por Pork | District: Tik Phos
Province: Kampong Chhnang | Occupation: Farmer | Telephone: NoKR
occupation: Farmer

Estimated number of victim: 500-600 Pits: 100
Other _____ [According to the witness: _____
Report: _____] Photo: *colors*
Roll Number: 2644 Shots number: 31A, 33A Documents: _____

Interview:
Tik Phos high school was a second main place of security center in Tik phos district. Prisoner in Tik Phos high school security center were 17 April people, Khmer Republic soldiers and people who had political trends. This security center was opened in 1975, soon after the liberation of 17 April, but moved to Phnom Ang security center in 1977.

Comments: Please, listen to the tape and go through "Kampong Chhnang report".

Completed by: Pong rasy PHENG
Date: July 22, 2002, time: 2:35

មជ្ឈមណ្ឌលឯកសារកម្ពុជា
របាយការណ៍
ស្តីពីទីតាំងប្រលាយពូជសាសន៍ខេត្តកំពង់ឆ្នាំង
កាលពីថ្ងៃទី១០-១៥ ខែមិថុនា ឆ្នាំ២០០២

ដោយៈ ផេង ពង្សរ៉ាស៊ី

ការធ្វើដំណើរទៅកាន់ខេត្តកំពង់ឆ្នាំងបានប្រព្រឹត្តិទៅកាលពីថ្ងៃចន្ទទី១០ ខែមិថុនា ឆ្នាំ២០០២ វេលាម៉ោង៧នឹង៣០នាទីព្រឹកតាមបណ្តោយផ្លូវជាតិលេខ៥។ ការធ្វើដំណើរនេះបានចំណាយពេលអស់ជិត៣ម៉ោង ពីព្រោះកំណាត់ផ្លូវត្រូវជួសជុលដោយកន្លែង និងចរាចរណ៍ត្រូវកកស្ទះ។ ម៉ោងប្រមាណជា១០ព្រឹក ក្រុមស្រាវជ្រាវធ្វើដែនទីរណ្តៅបានទៅដល់សាលាខេត្តកំពង់ឆ្នាំង។ នាពេលបន្ទាប់ ខ្ញុំបានធ្វើដំណើរបន្តរួចទៅកាន់សាលាស្រុករលាប្អៀរ។ ក្រោយពីមានការអន្តរាគមន៍ចំពោះកិច្ចការស្រាវជ្រាវរួចមក ខ្ញុំបានធ្វើដំណើរបន្តទៅកាន់ឃុំអណ្តូងស្នាយ។

១) ស្រុករលាប្អៀរ
អូរឫស្សី (ទីតាំងសម្ងាប់ និងមន្ទីរសន្តិសុខ)
លេខកូតភូមិសាស្ត្រ ០៤០៦០៩
រយៈកំពស់ (N) 12º 08'57:96"
រយៈទទឹង (E) 104º 41'41:23"

ឃុំអណ្តូងស្នាយ មានទីតាំងមន្ទីរសន្តិសុខ និងកន្លែងសម្ងាប់មួយកន្លែងឈ្មោះថា អូរឫស្សី ដែលស្ថិតក្នុងភូមិកំពង់ដូក។ ខ្ញុំងឺរវត្តត្រពាំងទឹកត្រជាក់ គឺជាគោលដៅតែមួយគត់សម្រាប់ការធ្វើដំណើរទៅកាន់ទីតាំងអូរឫស្សី។ ក្នុងចម្ងាយដ៏ប្រហែលបីគីឡូម៉ែត្រខ្ញុំបានធ្វើដំណើរទៅដល់ផ្ទះប្រាក់ យន៍ ដែលរស់នៅក្នុងភូមិកំពង់ដូក ឃុំអណ្តូងស្នាយ ស្រុករលាប្អៀរ។ យន៍ បាននិយាយប្រាប់ពីទីតាំងសម្ងាប់នៅអូរឫស្សីថាៈ

អូរឫស្សី គឺជាទីតាំងសម្ងាប់ និងជាមន្ទីរអប់រំកែប្រែ(ជាមន្ទីរកសាង)របស់ខ្មែរក្រហមកាលពីអំឡុងឆ្នាំ ១៩៧៥-៧៦។ ជនរងគ្រោះភាគច្រើនគឺជាអ្នកដែលជាប់និន្នាការពីសង្គមចាស់ដូចជាឳហាន និងមន្ត្រីរាជការផ្សេងៗទៀត។ មានភាគតិចបំផុតជាអ្នកមូលដ្ឋាន។ កំហុសនៃអ្នកមូលដ្ឋានទាំងនោះ គឺដោយសារមានជាប់ពាក់ព័ន្ធនឹងការលួចនេះលួចនោះ, អ្នកខុសសីលធម៌ និងអ្នកដែលខ្ជិលច្រអូសក្នុងការបំពេញការងារ។ ពុំមានការបំផ្លាញវត្តអារ៉ាម ឬផ្សឹកព្រះសង្ឃឡើយនៅក្នុងឃុំអណ្តូងស្នាយ។ ក្រុមកងឈ្លបក្មេងៗ (អាយុមិនដល់២០ឆ្នាំ) បានណែនាំខ្លួនចំពោះប្រជាជនទូទៅថាខ្លួនជាមនុស្សខ្លាំងដែលបានអនុវត្តតាមបញ្ជាបានល្អឥតខ្ចោះ។ ពួកគេ(កងឈ្លប)ជាអ្នកដែលត្រួត

ត្រាលើប្រជាជន
និងជាអ្នកចាប់ប្រជាជនមកដាក់ក្នុងមន្ទីរអប់រំអូរបុស្សីប្រសិនបើអ្នកទាំងនោះ(ប្រជាជន)បានប្រព្រឹត្តិខុស។
ហេតុការណ៍ជាច្រើនដូចជាការនាំអ្នកទោសចូលក្នុងមន្ទីរអប់រំ ឬមន្ទីរកសាង បានត្រូវ យន័ ដឹងទាំងអស់
ព្រោះគាត់កំពុងមានការងារធ្វើនៅក្បែរៗនោះ។ មនុស្សជាច្រើនត្រូវបាន យ័ន ស្គាល់ច្បាស់ថាមិនមែនជា
មនុស្សដែលរស់នៅក្នុងភូមិ-ឃុំរបស់គាត់នោះ បានត្រូវបណ្តើរទាំងខ្សែៗចូលក្នុងមន្ទីរកសាងទាំងអស់។

សឿ ទ្រឿង អាយុ៦៧ឆ្នាំជាជាងអាឈើដែលរស់នៅក្នុងភូមិកណ្តាល ឃុំអណ្តូងស្នាយ បានប្រាប់ថា
ប្រជាជនដែលបាននាំចូលក្នុងមន្ទីរអប់រំដោយកងឈ្លបខ្មែរក្រហម គឺជាប្រជាជនដែលបានជម្លៀសមកពីខេត្ត
កណ្តាល និងខេត្តកំពង់ស្ពឺ។ ទ្រឿង បានដឹងយ៉ាងប្រាកដថាប្រជាជនទាំងនោះគឺជាប្រជាជនសាមញ្ញមិនមែនជា
អ្នកដែលមានជាប់ទាក់ទិននឹងនិន្នាការនយោបាយដូចដែលខ្មែរក្រហមចោទប្រកាន់នោះទេ។ អ្នកទោសនៅមន្ទីរ
អប់រំអូរបុស្សីទាំងអស់បានត្រូវទទួលបញ្ជាឲ្យធ្វើការទាំងព្រឹកទាំងល្ងាចនៅក្នុងវង្វង់នៃមន្ទីរអប់រំតែម្តង។ ការងារ
របស់ពួកគេគឺដាំដើមដូង និងកាប់ដីដំបូក។ ទ្រាក់ យ័ន បានបង្ហាញពីសំណល់កសុគាងនៅកន្លែងកើតហេតុ
នូវរណ្តៅដែលបានកាប់ដាំដើមដូងនិងដីដំបូកដែលបានកាប់រំលាយកាលពីជំនាន់នោះ(ខ្មែរក្រហម)។ ការប្រជុំ
បានធ្វើឡើងជារៀងរាល់ព្រឹកមុនពេលទៅធ្វើការ និងរាល់ល្ងាចពេលដែលត្រឡប់មកពីធ្វើការវិញ។ ផែនការ
នៃការប្រជុំនោះគឺដើម្បីពង្រឹងគោលជំហរបដិវត្តន៍ និងការងារ។ ចំណែកឯការសួរចម្លើយនិងធ្វើទារុណកម្មវិញ
ក៏មានកើតឡើងជារៀងរាល់ថ្ងៃដែរគឺនៅពេលដែលអ្នកទោសថ្មីបានត្រូវបញ្ជូនមក។ គោលបំណងសំខាន់នៃការ
សួរចម្លើយគឺគ្មានអ្វីក្រៅពីចង់បានចម្លើយប្រាប់ថាបានធ្វើឃ្លត់នឹងអង្គការពិតមែន។ អ្នកទោសធ្ងន់ត្រូវជាប់
ច្រវាក់ដើងទាំងសង្វាង ហើយត្រូវបណ្តើរឲ្យចេញមកធ្វើការខាងក្រៅនាពេលថ្ងៃ ហើយបញ្ចូលក្នុកមន្ទីរវិញនៅ
ពេលល្ងាច។ កងការពារមន្ទីរប្រមាណ៨-៥នាក់ បានដាក់គ្នាពង្រាយក្នុងព្រៃស្បាតនៅពេលដែលបញ្ចេញអ្នក
ទោសឲ្យមកធ្វើការ។ រាល់ពេលទៅបំពេញការកិច្ចរបស់កងឈ្លបខ្មែរក្រហម ពួកគេតែងតែលីកាំបិតជាប់នឹង
ស្មាជានិច្ចជាមួយនឹងឯកសណ្ឋានជាកម្មាភិបាលខ្មែរក្រហម។

ការសម្លាប់មនុស្សនៅមន្ទីរអូរបុស្សី បានកើតឡើងព្រមគ្នាជាមួយនឹងការសម្លាប់មនុស្សនៅខ្សាច់សរ
(ក្រមស្រាវជ្រាវនៃមជ្ឈមណ្ឌលឯកសារកម្ពុជាបានធ្វើការស្រាវជ្រាវម្តងរួចហើយនៅឆ្នាំ១៩៩៨) ដែលមាន
ចម្ងាយពីគ្នាតែប្រមាណ១គីឡូម៉ែត្រប៉ុណ្ណោះ។ វាលពិឃាតនៅខ្សាច់សរបានសម្លាប់មនុស្សអស់រាប់ម៉ឺននាក់។
ចំណែកឯនៅមន្ទីរអូរបុស្សីវិញ ក៏មិនតិចជាង១ ០ ០ ០ នាក់ដែរនៃមនុស្សដែលបានសម្លាប់កាលពីឆ្នាំ១៩៧៥-
៧៦ ។រណ្តៅបានត្រូវដីកឡើងរួចជាស្រេចដោយកងការពារមន្ទីរដែលរណ្តៅមួយៗទំហំទទឹង៥ម៉ែត្របណ្តោយ
១០ម៉ែត្រ និងជម្រៅ១ម៉ែត្រ និងមានរណ្តៅខ្លះទៀតមានទំហំលើសពីនេះ។ ទ្រាក់ យន័ បានអធិប្បាយពី
ការនាំយកមនុស្សទៅសម្លាប់ថាខ្លួនបានឃើញផ្ទាល់នឹងភ្នែក នូវការបណ្តើរមនុស្សចេញពីមន្ទីរនាពេលព្រលប់ៗ
យកទៅកាន់រណ្តៅនៅពេលដែលគាត់ចូលទៅយកស្រាតាមបញ្ជាប្រធានកង។ ការសម្លាប់មនុស្សបានប្រព្រឹត្តិ
ឡើងនៅពេលយប់។ ជួនកាល យន័ បានប្រទះឃើញដីដែលកប់សាកសពនោះហាក់មានចលនាកម្រើក

ឡើង។ មានអ្នកទោសប្រហែលជា៦០០នាក់បានត្រូវបណ្តើរយកទៅសម្លាប់នៅទីតាំងអូរឫស្សីដែរ។ តាមការរាយការណ៍ពី ជ្រាក់ យន័ថា បានបណ្តើរមកពីកន្លែងផ្សេងក្រៅពីមន្ទីរអប់រំតែប្រែអូរឫស្សី។

មានរណ្តៅរហូតដល់ទៅជាង១០០រណ្តៅ និងសាកសពរាប់ពាន់នាក់បានស្ថាប់នៅក្នុងរណ្តៅទាំងនោះ។

ក្រោយថ្ងៃរំដោះទី៧ ខែមករា ឆ្នាំ១៩៧៩ រណ្តៅទាំងប៉ុន្មានបានបន្សល់ទុកនូវភាពក្រហេងក្រហូងដូចរន្ធភ្នាយខុម។ សំណល់មន្ទីរឃុំឃាំងនិងមន្ទីរធ្វើការរបស់កងការពារទាំងប៉ុន្មានបានត្រូវរុះរើទាំងអស់។ អ្នកកាន់កាប់មន្ទីរនេះបានត្រូវសម្លាប់ស្ទើរអស់នៅក្នុងសង្គ្រាម។ អ្នកទោសមួយចំនួនដែលមិនទាន់បានសម្លាប់ ត្រូវរត់យ៉ាងប្រសេកប្រសាចចេញពីមន្ទីរឃុំឃាំងនេះ។ ទោះជាយ៉ាងនេះក៏ដោយក៏អ្នកទោសដែលនៅសេសសល់នេះនៅមានចំនួនតិចបំផុត។ខ្ញុំបានខំស្វះស្វែងរកអ្នកទោសដែលនៅសេសសល់ទាំងនោះ ប៉ុន្តែជាការអត់ប្រយោជន៍ព្រោះរកមិនបានសោះដោយសារតែអ្នកទាំងនោះមិនមានស្រុកកំណើតនៅកំពង់ឆ្នាំង។ ក្មួយស្រីតូចៗពីរនាក់រួមនឹងបងបង្កើតម្នាក់របស់ជ្រាក់ យន៍ បានត្រូវជាត់ខ្លួនរហូតបន្ទាប់ពីបានត្រូវចាប់ខ្លួនកាលពីឆ្នាំ១៩៧៦មក។ យន៍ បានសន្និដ្ឋានថា ពួកគាត់បានស្ថាប់អស់ទៅហើយនៅក្នុងមន្ទីរអូរឫស្សីនេះ។

បច្ចុប្បន្នមន្ទីរនេះបានក្លាយជាតំបន់ព្រៃរោះដែលស្ថិតនៅឆ្ងាយរាប់គីឡូម៉ែត្រពីភូមិអ្នកស្រុក។ មានតែផ្លូវទេះខ្វាត់ខ្វែងប៉ុណ្ណោះដែលបានធ្វើចរាចរណ៍កាត់តាមតំបន់អតីតមន្ទីរឃុំឃាំងអូរឫស្សីនោះ ប៉ុន្តែមិនដែលមានមនុស្សដើរកាត់ដោយគ្មានគ្នាទៅជាមួយបានទេ។

ចំបក់កោង (ទីតាំងសម្លាប់ និង មន្ទីរសន្តិសុខ)

លេខកូតភូមិសាស្ត្រ ០៤០៦១០

រយៈកំពស់ (N) 12º 06'56:11"

រយៈទទឹង (E) 104º 43'12:26"

ចំបក់កោង ស្ថិតនៅក្នុងភូមិត្រពាំងក្រពើ ឃុំទឹកហូត ស្រុករលាប្អៀរ ខេត្តកំពង់ឆ្នាំង។

ចំបក់កោងជាឈ្មោះមួយដែលប្រជាជនរស់នៅម្តុំនោះនិយមហៅគ្រប់ៗគ្នា ព្រោះទីតាំងនោះមានដើមចំបក់មួយដែលមានលក្ខណៈខុសពីដើមចំបក់ដទៃទៀត។ រហូតមកដល់បច្ចុប្បន្នដើមចំបក់នោះនៅតែមានរូបរាងចម្លែកពីគេដដែល។ កាលពីជំនាន់ដែលគ្រប់គ្រងដោយខ្មែរក្រហម ទីនោះ(ចំបក់កោង) បានត្រូវជ្រើសរើសធ្វើជាមន្ទីរឃុំឃាំងបណ្តោះអាសន្ន និងកន្លែងធ្វើទណ្ឌកម្មយកចម្លើយ និងទីបញ្ចប់ជាកន្លែងសម្លាប់មនុស្ស។ សុខ ជាតិ អាយុ៧៦ឆ្នាំ រស់នៅភូមិត្រពាំងក្រពើ ឃុំទឹកហូត ស្រុករលាប្អៀរបាននិយាយថា ចំបក់កោងគឺជាកន្លែងសម្លាប់មនុស្សដែលខ្មែរក្រហមបានយកមកផ្ញើតាមសហករណ៍នានាក្នុងឃុំទឹកហូត។ ប្រជាជនមូលដ្ឋានមួយចំនួនក៏បានសម្លាប់ចោលដែរ ព្រោះតែមានកំហុសបន្តិចបន្តួចជាមួយសហករណ៍។ ការសម្លាប់មនុស្សនៅនឹងទីតាំងចំបក់កោងនេះ បានប្រព្រឹត្តទៅតាំងពីឆ្នាំ១៩៧៦មកម្ល៉ះ ប៉ុន្តែមិនទាន់មានការសម្លាប់ច្រើននៅឡើយទេ។ លុះមកដល់ឆ្នាំ១៩៧៨ ការសម្លាប់នេះបានកើនឡើង។ រឿងរ៉ាវនៃការសម្លាប់មនុស្សអស់យ៉ាងច្រើននៅទឹក

ដីឃុំទឹកហូតនេះ ត្រូវបានប្រជាជនភាគច្រើននៅក្នុងឃុំ ស្តីបន្ទោសទៅលើការផ្ទាស់ប្តូរអ្នកគ្រប់គ្រង។ កម្មាភិបាលខ្មែរក្រហមមួយចំនួនដែលពីមុនធ្លាប់បានបម្រើបដិវត្តន៍យ៉ាងអស់ពីកម្លាំងកាយចិត្តបានត្រូវយកមកសម្លាប់ដោយខ្មែរក្រហមដូចគ្នាដែលទើបតែផ្ទាស់ចូលមក ព្រោះតែកំហុសបន្តិចបន្តួច។ មាំ ស៊ិត អាយុ៦៤ឆ្នាំ សព្វថ្ងៃរស់នៅភូមិត្រពាំងក្រពើបានរៀបរាប់ថា នៅឆ្នាំ១៩៧៨គាត់បានឃើញខ្មែរក្រហមបណ្តើរមនុស្សជាច្រើននាក់ចូលមកកាន់មន្ទីរចំបក់កោង ហើយក្រោយមកដឹងថាអ្នកទោសទាំងនោះបានត្រូវសម្លាប់ចោលទាំងអស់ នៅក្នុងបរិវេណនោះដែរ។ ស៊ិត បាននិយាយពីកម្មាភិបាលខ្មែរក្រហមម្នាក់ដែលបានចាប់ដាក់ក្នុងគុកនេះ ហើយក្រោយមកបានសម្លាប់ខ្លួនឯងប្រាប់ថា នៅថ្ងៃមួយ(មិនចាំ)ក្នុងឆ្នាំ១៩៧៨ ពេលដែលគាត់កំពុងដើរទៅការដ្ឋានធ្វើការរបស់គាត់ដែលស្ថិតនៅឆ្ងាយជាងព្រៃចំបក់កោងប្រហែល២០០ម៉ែត្រនោះ ស្រាប់តែប្រទះឃើញអតីតខ្មែរក្រហមម្នាក់ឈ្មោះ ជា បានលួចរត់ចេញពីបរិវេណព្រៃចំបក់កោងមកខាងក្រៅទាំងដៃ និងដើងជាប់ចំណង។ ពេលនោះ ស៊ិត បានព្យាយាមរត់តេចចេញមិនឲ្យឈ្មោះ ជា នោះឃើញឡើយ។ ប្រហែលមួយម៉ោងក្រោយមកឈ្មោះ ជា នោះបានចងកសម្លាប់ខ្លួនឯងនៅនឹងដើមឈើមួយដើមដែលស្ថិតនៅជាយព្រៃនោះ។ មូលហេតុនៃការចងកសម្លាប់ខ្លួននេះត្រូវបាន ស៊ិត ទាញហេតុផលថាមកពី ជា ឈឺចិត្តនឹងអង្គការដែលមិនអធ្យាស្រ័យដល់ខ្លួនដែលបានធ្វើខុសបន្តិចបន្តួច។ ជា គឺជាអតីតកម្មាភិបាលខ្មែរក្រហមកាលពីឆ្នាំ១៩៧៥-៧៦ ។ ដោយសារតែរឿងខុសសីលធម៌ជាមួយនារីដែលជាប្រជាជន១៧មេសាម្នាក់ក្នុងសហករណ៍ទើបត្រូវចាប់ខ្លួនយកទៅដាក់គុកយ៉ាងនេះ។ នៅក្នុងគុកនៃមន្ទីរចំបក់កោង ជា បានទទួលនូវទណ្ឌកម្មយ៉ាងសម្បើមពីកម្មាភិបាលខ្មែរក្រហមដែលទើបតែផ្ទាស់ចូលថ្មីដែលមានឈ្មោះ ខាន់ ជាដើម។ អ្នកទោសភាគច្រើនបានត្រូវដឹកជញ្ជូនយកទៅសម្លាប់នៅក្នុងទីតាំងមួយឈ្មោះថា «ព្រៃកោះ (ទីតាំងនេះមិនអាចទៅបានទេព្រោះនៅឆ្ងាយដាច់ស្រយាំល និងមានសុទ្ធតែព្រៃក្រាស់ៗ)»។ ចំណែកឯអ្នកទោសខ្លះទៀតត្រូវបានសម្លាប់នៅនឹងមន្ទីរចំបក់កោងនេះតែម្តង ព្រោះ ស៊ិត បានឃើញមានរន្ធីង, ស្នាមឈាម និងខបករណ៍សម្លាប់ផ្សេងទៀតដូចជាដំបង និងដងចបនៅក្រោយថ្ងៃរំដោះទី៧ ខែមករា ឆ្នាំ១៩៧៩។ ក្រៅពីនេះទៅនៅមានតុ និងកៅអីទៀតដែល ស៊ិត បានប្រាប់ថាជាកន្លែងសួរចម្លើយរបស់ខ្មែរក្រហម។

បច្ចុប្បន្នទីតាំងនេះនៅតែមានព្រៃដុះដិតដដែល ប៉ុន្តែនៅជុំវិញបរិវេណនេះមានផ្ទះប្រជាជនដែលមកពីឆ្ងាយៗមកស្នាក់នៅដើម្បីធ្វើស្រែ និងដាំបន្លែសម្រាប់ដោះស្រាយជីវភាពរបស់ពួកគេ។

ព្រៃខ្មោច (ទីតាំងសម្លាប់)

លេខកូតភូមិសាស្ត្រ ០៨០៦១១

រយៈកំពស់ (N) 12º 17'06:35"

រយៈទទឹង (E) 104º 32'58:52"

ព្រៃខ្មោច ជាព្រៃមួយដែលគ្មានមនុស្សរស់នៅ ហើយស្ថិតនៅឆ្ងាយដាច់ស្រយាលពីភូមិដែលមានប្រជាជនរស់នៅ។ ទីតាំងនេះស្ថិតនៅក្នុងភូមិអូរលាច ឃុំបន្ទាយព្រាល ស្រុករលាប្អៀរ ខេត្តកំពង់ឆ្នាំង។ ការធ្វើដំណើរទៅកាន់ទីតាំងព្រៃខ្មោចមិនមែនងាយស្រួលឡើយ គឺត្រូវឆ្លងកាត់អូរ ព្រៃរបោះ និងផ្លូវពិបាក។ កាលពីជំនាន់សង្គមរាស្ត្រនិយម និងលន់ ណុល ព្រៃនេះគឺជាព្រៃសម្រាប់កប់ខ្មោចប្រជាជនដែលបានស្លាប់ដោយសារជម្លឺ ឬខបត្តវហេតុផ្សេងៗ។ លុះមកដល់សម័យខ្មែរក្រហមព្រៃនេះក៏នៅតែជាកន្លែងដែលកប់ខ្មោចដដែល។ ប៉ុន្តែបច្ចុប្បន្ននេះ គឺជាព្រៃដែលបោះបង់ចោលគ្មានមនុស្សរស់នៅ។ ប្រធានភូមិអូរលាចឈ្មោះ អ៊ុក ម៉េត បានប្រាប់ថាមានរណ្តៅសាកសពលើសពី១០រណ្តៅនៅក្នុងទីតាំងព្រៃខ្មោចនេះ។ ចំណែកឯជនរងគ្រោះវិញ ម៉េត គ្រាន់តែប្រាប់ថាមានចំនួនលើសពី៥០នាក់ ព្រោះពេលដែលគាត់បានទៅឃើញការគាស់នៅឆ្នាំ១៩៨១គឺមានចំនួនប៉ុណ្ណោះមែន ប៉ុន្តែការគាស់នេះនៅមិនទាន់អស់នៅឡើយទេ។ អ៊ុក គឿន អាយុ៣៩ឆ្នាំ ជាប្រជាពលរដ្ឋរស់នៅក្នុងភូមិអូរលាច ឃុំបន្ទាយព្រាល បានប្រាប់ខ្ញុំថាគាត់បានចូលរួមគាស់រណ្តៅសាកសពមួយក្នុងចំណោមរណ្តៅទាំងជាង១០ដែលបានគាស់។ បន្ទិចក្រោយមក គឿន បានក្លាយទៅជាអ្នកដឹកជញ្ជូនឆ្អឹងទៅវិញ។ អដ្ឋិធាតុដែល គឿនបានដឹកជញ្ជូននោះគឺបានដឹកយកទៅតម្កល់ទុកនៅក្នុងបន្ទាយទាហានមួយដែលស្ថិតនៅក្នុងភូមិអូរលាច។ អដ្ឋិធាតុទាំងនោះគឺមានចំនួនពាន់កោ។ គឿន បានដឹកអដ្ឋិធាតុទាំងនេះដោយផ្ទាល់។ គឿន បានប្រាប់ថាគឺជាអដ្ឋិធាតុជនរងគ្រោះដែលបានស្លាប់ក្នុងឆ្នាំ១៩៧៧-៧៨។ ចំពោះការបញ្ជូនមនុស្សមកសម្លាប់នៅទីតាំងព្រៃខ្មោចនេះ បានត្រូវរាយការណ៍ប្រាប់ពីឈ្មោះ នុង គួ អាយុ៦៣ឆ្នាំ ជាសមាជិកក្រុមប្រឹក្សាឃុំបន្ទាយព្រាលថា បានយកមកពីមន្ទីរសន្តិសុខមួយកន្លែងដែលស្ថិតនៅចម្ងាយប្រហែល១គីឡូម៉ែត្រប៉ុណ្ណោះពីទីតាំងសម្លាប់បែកខាងត្បូង។ មន្ទីរសន្តិសុខនោះគឺជាមន្ទីរសន្តិសុខប្រចាំឃុំបន្ទាយព្រាលដែលមានឈ្មោះថា «គុកអូរលាច»។ ទីតាំងសម្លាប់នេះ មិនបានបន្សល់ទុកនូវអ្វីដែលជាភស្តុតាងឡើយនៅក្រោយថ្ងៃរំដោះទី៧ ខែមករា ឆ្នាំ១៩៧៩ ក្រៅពីភាពក្រហេងក្រហូងនៃរណ្តៅដែលបានជាក់ស្រុតបន្ទាប់ពីសាកសពបានទ្រោមរង្គោះរលួយសាច់អស់ទៅ។ នៅក្នុងទំហំប្រមាណ២០០ម៉ែត្របួនជ្រុងនៃបរិវេណព្រៃខ្មោច គឺជាទីតាំងសម្លាប់របស់ខ្មែរក្រហម។ ក្រោយការគាស់រណ្តៅសាកសពនៅឆ្នាំ១៩៨១ដែលមានចំនួនជាង១០រណ្តៅនេះទៅ នៅមានរណ្តៅជាច្រើនទៀតដែលមិនទាន់បានគាស់។

អូរលាច (ទីតាំងសន្តិសុខ)

លេខកូតភូមិសាស្ត្រ ០៤០៦១២

រយៈកំពស់ (N) 12º 16' 42:64"

រយៈទទឹង (E) 104º 32'52:71"

គុកអូរលាច ស្ថិតនៅក្នុងភូមិអូរលាច ឃុំបន្ទាយព្រាល ស្រុករលាប្អៀរ ខេត្តកំពង់ឆ្នាំង។ មន្ទីរនេះបានបង្កើតឡើងនៅឆ្នាំ១៩៧៦ ហើយមានដំណើរការរហូតដល់ចុងឆ្នាំ១៩៧៨។ ដោយសារតែភាពដំណើរ

នៃមន្ទីរសន្តិសុខនេះហើយបានជាធ្វើឲ្យមនុស្សជាច្រើននាក់បានត្រូវសម្លាប់ស្ទើរតែរាល់ថ្ងៃនៅទីតាំងសម្លាប់ព្រៃខ្មោច។ មន្ទីរសន្តិសុខនេះ គឺជាមន្ទីរសន្តិសុខរបស់ស្រុក២០ (រលាប្អៀរដើង) ដែលមានអ្នកទោសជាប្រជាជន ១៧មេសា, ប្រជាជនមូលដ្ឋាន និងកម្មាភិបាលខ្មែរក្រហម។ អ្នកទោសទាំងអស់តម្រូវឲ្យធ្វើការគ្រប់ៗគ្នា មិនថាអ្នកទោសប្រភេទធ្ងន់ ឬស្រាលឡើយ។ ការធ្វើការរបស់អ្នកទោសត្រូវស្ថិតក្នុងការឃ្លាំមើលរបស់កងឈ្លបប្រចាំសន្តិសុខ។ អ្នកទោសធ្ងន់ មានតួនាទីជាអ្នកគាស់គល់ឈើទាំងដើងជាប់ខ្មោះ។ ចំណែកអ្នកទោសស្រាលវិញមានដាក់ច្រវ៉ាក់ចាក់សោនៅនឹងចង្កេះជាជួរៗចំនួនបួន-ប្រាំនាក់ រួចបណ្តើរឲ្យធ្វើការជាអ្នកដាំដំឡូង ការប់ចម្ការៗល។ ការងារពលកម្មរបស់អ្នកទោសគឺមានកំណត់ម៉ោងពេលត្រឹមត្រូវណាស់ នៅពេលព្រឹកចាប់ផ្តើមចេញពីព្រលឹម និងចូលមកក្នុងគុកវិញនៅម៉ោង១២ថ្ងៃត្រង់។ ពេលហូបបាយហើយត្រូវចេញទៅធ្វើការទៀតរហូតដល់ពេលព្រលប់ទើបត្រឡប់វិញ។ ក្រៅពីការងារប្រចាំថ្ងៃរបស់អ្នកទោសទៅ នៅមានការសួរចម្ើយទៀតសម្រាប់អ្នកទោស។ មានមន្ទីរសួរចម្ើយមួយដែលគ្មាននរណាដឹងឆាល់តែសោះ លុះដល់បែកថ្ងៃ៧ ខែមករា ឆ្នាំ១៩៧៩ ទើបប្រទះឃើញមានតុ កៅអី និងក្រដាសស្នាមជាច្រើនដែលស្ថិតនៅរាយប៉ាយយ៉ាងគ្មានសណ្តាប់ធ្នាប់។ នុង គួរ អាយុ៦៣ឆ្នាំ ជាអតីតប្រធានឃុំបន្ទាយព្រាលបានប្រាប់ថា ការសួរចម្ើយនេះមានធ្វើទារុណកម្មដង ព្រោះគាត់បានសង្កេតឃើញមានខបករណ៍មួយចំនួនដូចជា ខ្សែតឺ, ដំបង និងព្រនុងជាដើមនៅក្រោយថ្ងៃរំដោះ។ គួរ បានប្រាប់ទៀតថា មានខ្មោះឈើជាច្រើនទៀតដែលស្ថិតនៅច្រងើងច្រងាំងពេញបរិវេណនៃមន្ទីរសន្តិសុខអូរលាចនេះ។ ចំពោះស្ថានភាពខាងក្នុងមន្ទីរនេះវិញ គ្មាននរណាម្នាក់បានឃើញ និងដឹងច្បាស់ឡើយ ព្រោះជាកន្លែងហាមឃាត់យ៉ាងតឹងរឹងបំផុត។ «ខ្ញុំបានដឹងរឿងនេះយ៉ាងច្បាស់ថា គ្មានការអនុញ្ញាតិឲ្យមានការសួរសុខទុក្ខអ្វីបន្តិចសោះពីបងប្អូនញាតិមិត្តរបស់អ្នកទោស ទោះជាមានការទទូចសុំយ៉ាងណាក៏ដោយ។ ខ្ញុំនិយាយនេះគឺសម្រាប់តែអ្នកទោសដែលជាប្រជាជនមូលដ្ឋានប៉ុណ្ណោះ។ ចំណែកអ្នកទោសដែលជាប្រជាជន១៧មេសា និងកម្មាភិបាលខ្មែរក្រហមដែលជាប់ចោទពីបទល្មើសផ្សេងៗ មិនដែលមាននរណាមកស្នើសុំសួរសុខទុក្ខឡើយ"។ នេះជាសម្តីរបស់ គួរ ដ្ឋាល់ដែលបាននិយាយប្រាប់តាមរឿងរ៉ាវដើមទាំងអស់ដែលអតីតមិត្តភក្តិរបស់គាត់ម្នាក់ឈ្មោះ ខួយ បាននិយាយប្រាប់កាលពីជំនាន់ខ្មែរក្រហម។ ខួយ គឺជា សន្តិសុខយាមគុកនៅអូរលាច។ ខួយ បានប្រាប់បន្ថែមទៀត គួរ ថាមានការនាំមនុស្សយកទៅសម្លាប់នៅព្រៃខ្មោចដោយថ្មើរដើង ព្រោះពីមន្ទីរសន្តិសុខទៅកាន់កន្លែងសម្លាប់មានចម្ងាយប្រមាណតែមួយគីឡូម៉ែត្រប៉ុណ្ណោះ។ មានកម្មាភិបាលខ្មែរក្រហមម្នាក់ឈ្មោះ សឿន បានត្រូវចាប់ខ្លួនមកដាក់នៅក្នុងមន្ទីរសន្តិសុខអូរលាចដែរ ហើយក្រោយមកត្រូវបាននាំយកទៅសម្លាប់ចោលនៅព្រៃខ្មោច ដោយសារតែរឿងបានខូចសីលធម៌ជាមួយនារីជាអ្នក១៧មេសាម្នាក់រហូតមានផ្ទៃពោះ។ នារីនោះ ក៏ត្រូវបាននាំយកទៅសម្លាប់ចោលដោយ សឿន ដែលជាអ្នករួមស្នេហាជាមួយដែរ គឺមុនពេលដែល សឿន ត្រូវបានចាប់ខ្លួន។ សឿន ធ្វើយ៉ាងនេះក៏ព្រោះតែមិនចង់ឲ្យបែកការណ៍ពីកំហុសឆ្គងរបស់ខ្លួន ព្រោះកាលនោះ(១៩៧៥-៧៦) សឿន គឺជាប្រធានកងឈ្លប

ប្រចាំស្រុក២០ ។ ក្រៅពី សឿន ទៅនៅមានកម្មាភិបាលផ្សេងទៀតក៏ត្រូវទទួលទណ្ឌកម្មដូចគ្នាដែរ ឲ្យតែអត្ត
ការបានតាមដានទៅឃើញថាមានកំហុស ទោះជាកំហុសនោះស្រាល ឬធ្ងន់ក៏ដោយ ។

រហូតមកដល់បច្ចុប្បន្ន អតីតមន្ទីរសន្តិសុខអូរឈើទាលដែលជាសន្តិសុខប្រចាំស្រុក២០ បានក្លាយទៅជាទី
ជម្រកនៃសត្វតិរច្ឆាន និងសត្វព្រៃយ៉ាងកណ្តាចកណ្តែង ។ ខ្ញុំបានដើរសំដៅទៅកាន់ទីនោះមួយៗ ក្នុងបំណង
ប្រាថ្នាទៅពិនិត្យឲ្យបានដាល់ភ្នែកនូវវត្ថុតាងនានាដែលបានបន្សល់ទុក ប៉ុន្តែត្រូវអាក់ខានវិញ ព្រោះមិនអាចទៅ
បានដោយសារព្រៃក្រាស់ៗពេក និងគ្មានផ្លូវដងៗ ។ ការកំណត់យកចំនុចខ្សែស្រេប និងរយៈកំពស់នៃម៉ាស៊ីន
កំណត់ទីតាំងភូមិសាស្ត្រពិភពលោក ក៏បានធ្វើឡើងនៅជាយព្រៃនៃបរិវេណមន្ទីរនោះតែម្តង ។ ក្រោយថ្ងៃរំដោះ
ទី៧ ខែមករា ឆ្នាំ១៩៧៩ មន្ទីរសន្តិសុខនេះបានរលាយទៅជាមួយនឹងអ្នកដឹកនាំរាដែលបានត្រូវសម្លាប់ និង
បណ្តេញឲ្យរត់ភៀសខ្លួនទៅកាន់ទីកន្លែងឆ្ងាយៗដែលមិនអាចរកឃើញរហូតដល់សព្វថ្ងៃនេះ ។

២) ស្រុកបរិបូរ

ព្រៃរូងខ្លា (ទីតាំងសន្តិសុខ)

លេខកូតភូមិសាស្ត្រ ០៤០១០៥

រយៈកំពស់ (N) 12º 22' 40:38"

រយៈទទឹង (E) 104º 22' 00:12"

ព្រៃរូងខ្លា ស្ថិតនៅក្នុងឃុំពេជ្រចង្វារ ស្រុកបរិបូរ គឺជាព្រៃដែលគ្មានមនុស្សរស់នៅដែលមានចម្ងាយ
៦គីឡូម៉ែត្រពីភូមិប្រជាជន ។ ខ្ញុំបានធ្វើដំណើរទៅដល់ទីកន្លែងនោះដោយរថយន្តតាមផ្លូវខ្សាច់ និងបានឆ្លងកាត់
តាមព្រៃជាច្រើនដូចជា ព្រៃឈើទាល, ព្រៃអ្នកតាព្រះស្តេច, ព្រៃក្រាំងតាមាស...។ល។ សភាពស្ងប់ស្ងាត់
នៃព្រៃបានធ្វើឲ្យអារម្មណ៍របស់ខ្ញុំនឹកបារម្ភចំពោះបញ្ហាសុវត្ថិភាពនៃក្រុមស្រាវជ្រាវយើង ។ ព្រៃរូងខ្លា មាន
ប្រវត្តិពីបូរាណមកថា កាលដើមឡើយព្រៃនេះមានសុទ្ធតែរូងខ្លាពាសពេញ និងគ្មានអ្នកហ៊ានដើរឆ្លងកាត់
ឡើយ ។ ប៉ុន្តែដល់សម័យក្រោយៗមកទៀត ដោយសារតែសង្គ្រាមញឹកញាប់ពេក ធ្វើឲ្យសត្វព្រៃទាំងនោះ
ត្រូវរត់ និងស្លាប់អស់ ។ លុះមកដល់សម័យដែលគ្រប់គ្រងដោយខ្មែរក្រហម ព្រៃនេះបានក្លាយទៅជាកន្លែង
សម្លាប់មនុស្សទៅវិញ ។ ក្រោយថ្ងៃរំដោះ៧ ខែមករា ឆ្នាំ១៩៧៩ ប្រជាជនក្នុងឃុំបានហៅទីនោះថាជា
កន្លែងកប់ខ្មោចមនុស្ស ។ បច្ចុប្បន្ន មានប្រជាជនមួយចំនួនបានមកកាប់ឆ្ការព្រៃដើម្បីធ្វើស្រែខ្លះហើយ ។ ស
វង់ អាយុ៥៨ឆ្នាំ រស់នៅក្នុងឃុំពេជ្រចង្វារ បានប្រាប់ថា ទើបតែមកដល់ទសវត្សរ៍ទី៩០ទេ ដែលមានប្រជា
ពលរដ្ឋមួយចំនួនបានមកវាន្តដីខ្លះៗនៅក្នុងបរិវេណព្រៃរូងខ្លានេះ ដើម្បីធ្វើស្រែចម្ការ ។ ចំពោះរឿងរ៉ាវដែល
ទាក់ទងនឹងការសម្លាប់មនុស្សនៅព្រៃរូងខ្លានេះ វង់ បាននិយាយថា ពុំមាននរណាម្នាក់បានដឹងច្បាស់ដឡើយ
ព្រោះការសម្លាប់នេះគឺជាការសម្ងាត់របស់ខ្មែរក្រហម ។ ប៉ុន្តែ វង់ បាននិយាយថាបានឃើញនៅឆ្នាំ១៩៨៣
នូវស្លាកស្នាមរណ្តៅ កម្ទេចកម្ទីខោអាវ ឆ្នឹង និងខបករណ៍សម្លាប់ផ្សេងទៀតដែលបានបន្សល់ទុកនៅទីនោះ

នៅពេលដែលគាត់បានដើរមកឃ្លាលក្របី។ វង់ បានសន្និដ្ឋានថា ជនរងគ្រោះភាគច្រើនបំផុតគឺជាទាហានខ្មែរក្រហមដូចគ្នាដែលត្រូវបានសម្លាប់ដោយបានធ្វើខុសនឹងអង្គការ។ មានរណ្តៅពី១០ទៅ១៥រណ្តៅ ដែលក្នុងរណ្តៅមួយៗមានទំហំទទឹង២ម៉ែត្រ និងបណ្តោយ៣ម៉ែត្រ។ វង់ បានបន្ថែមថា មានសាកសពចាប់ពី៥នាក់ឡើងទៅក្នុងមួយរណ្តៅ។ ចំណែកឯសាកសពវិញ គឺមានចំនួនពី៥០ទៅ១០០នាក់។ ការប៉ាន់ស្មានចំនួនសាកសពនេះគឺដោយសារតែការគាស់រុករើរណ្តៅទាំងឡាយនៅព្រៃរងខ្ចានេះដើម្បីរកមាស និងវត្ថុមានតម្លៃនានា។ អដ្ឋិធាតុទាំងអស់ដែលបានគាស់ឡើងគឺមិនត្រូវបានប្រមែប្រមូលទុកកន្លែងណាឡើយ។ បំណែកខោអាវដែលបានស្គាល់ច្បាស់ថាជាសម្លៀកបំពាក់ត្រីអ៊ី(សម្លៀកបំពាក់ទាហាន) ក៏ត្រូវទុកចោលរហូតដល់មានការពុកផុយអស់ដោយសារកំដៅថ្ងៃ និងទឹកភ្លៀង។ ការសម្លាប់នេះមិនត្រឹមតែទាហានប៉ុណ្ណោះទេគឺមានទាំងប្រជាជនខ្លះផងហើយក្នុងនោះក៏មានក្មេងៗដែរ ព្រោះ វង់ បានឃើញមានឆ្អឹងក្មេងៗជាច្រើន។

ត្រពាំងល្ពាក់ ឬ ព្រៃខ្មោច (ទីតាំងសម្លាប់)

លេខកូតភូមិសាស្ត្រ ០៤០១០៦

រយៈកំពស់ (N) 12º 22' 06:33"

រយៈទទឹង (E) 104º 22' 43:98"

ត្រពាំងល្ពាក់ គឺជាទីតាំងសម្លាប់កុមារតូចៗដែលស្លាប់ដោយសារជម្ងឺ, អត់អាហារ, អស់កម្លាំង និងសម្លាប់។ ទីតាំងនេះស្ថិតនៅក្នុងព្រៃជ្រៅនៃទឹកដីឃុំពេជចង្វារ ស្រុកបរិបូរ។ នៅកណ្តាលព្រៃជ្រៅយ៉ាងស្ងាត់ជ្រងំនេះ គ្មានអ្វីសម្រាប់សម្គាល់ទីតាំងសម្លាប់ត្រពាំងល្ពាក់បានទេ ក្រៅពីអ្នកនាំផ្លូវដែលខសត្បាហ៍ចេញចូលនោះ។ ដើមព្រីងមួយដើមយ៉ាងធំ គឺជាម្ចប់សម្រាប់ខ្ញុំជ្រកឲ្យផុតពីកំដៅថ្ងៃដ៏សែនក្តៅនាមៅងជាង១រសៀល។ ខ្ញុំបានសំឡឹងមើលទៅត្រពាំងមួយដែលមានដើមរុក្ខជាតិតូចធំដុះយ៉ាងប្រជ្រៀតគ្នាតាមការចង្អុលបង្ហាញរបស់អ្នកនាំផ្លូវឈ្មោះ ស វង់។ ទីនោះហើយដែលជាទីតាំងសម្រាប់សម្គាល់ថាជាកន្លែងសម្លាប់កុមារតូចៗ។ ប៉ុន្តែការសម្លាប់កុមារតូចៗមិនស្ថិតនៅក្នុងត្រពាំងនេះទេគឺស្ថិតនៅជាយៗត្រពាំងនេះទៅវិញ។ គ្មានរណ្តៅសម្រាប់កប់ក្មេងៗនោះទេ។ សាកសពត្រូវស្ថិតនៅកណ្តាលវាលទាំងថ្ងៃទាំងយប់ទាល់តែរឡេះរលួយ ឬត្រូវសត្វស៊ីអស់។ តែវ យិន អាយុ៤០ឆ្នាំជាស្មៀនឃុំពេជចង្វារបានរៀបរាប់ពីមូលហេតុនៃការស្លាប់នេះ។ កុមារតូចៗដែលមានអាយុក្រោម៨ឆ្នាំទាំងអស់ ទោះជាកុមារនោះជាកូនរបស់ប្រជាជនមូលដ្ឋាន ឬប្រជាជន១៧មេសាក៏ដោយ គឺត្រូវប្រមូលមកកាន់ការដ្ឋានមួយដែលមានតែអ្នកគ្រូក្មេងៗជាអ្នកបង្ហាត់បង្រៀន និងមើលការខុសត្រូវ។ អក្សរមិនត្រូវបានបង្រៀនដល់ក្មេងៗទាំងនោះសូម្បីតែមួយតួឡើយ ប៉ុន្តែបែរជាជំនួសដោយការលត់ដំខ្លួនឲ្យធ្វើពលកម្មទៅវិញ។ ភាគច្រើននៃក្មេងៗនោះគឺមានអាយុត្រឹមតែ៥-៦ឆ្នាំប៉ុណ្ណោះ។ ការងារសម្រាប់ពួកគេគឺលើកទំនប់ដ៏ធំមួយដែលមានឈ្មោះថា «ទំនប់អូរអំពិល» ហើយដែលបានបន្សល់ទុករហូតដល់បច្ចុប្បន្ននេះ។ ទំនប់ដ៏វែងឆ្ងាយមួយនេះបានក្លាយទៅជាទំនប់យ៉ាងសំខាន់ និងចាំបាច់បំផុតសម្រាប់ដុះកទឹក និងបង្ហូរ

ទឹកដែលហូរធ្លាក់ពីលើភ្នំមិនឲ្យធ្លាក់ទៅចូលទន្លេឡើយ ប៉ុន្តែវាបានបង្ហូរទឹកឲ្យចូលក្នុងអាងស្តុបទឹកធំៗរបស់ប្រជាជនក្នុងការបង្កបង្កើនដល, ធ្វើចម្ការ និងធ្វើស្រែប្រាំង។ ដែនការលើកទំនប់មួយនេះ បានត្រូវដួចផ្តើមឡើយដោយខ្មែរក្រហមកាលពីឆ្នាំ១៩៧៦ ។ ក្នុងដួតគំនិតដ៏អស្ចារ្យនេះ ខ្មែរក្រហមបានទម្លាក់ការងារនេះទៅឲ្យកុមារតូចៗដែលមានអាយុ៥-៦ឆ្នាំជាអ្នកអនុវត្តក្នុងនាមជាអ្នកគំរូដល់បណ្តាយុវជន យុវនារីទាំងឡាយ ។ ការដ្ឋានសម្រាប់កុមារស្នាក់នៅបានសាងសង់ឡើងនៅក្នុងព្រៃដាច់តែឯង ។ ពុំដែលមានការអនុញ្ញាតិម្តងណាឡើយចំពោះការមកសួរសុខទុកពីឪពុកម្តាយ ឬអាណាព្យាបាលរបស់ក្មេងៗទាំងនោះ ។ ការបំបែកនេះបានធ្វើឲ្យក្មេងៗដែលភាគច្រើនជាកូនរបស់ប្រជាជនជម្លៀសមកពីភ្នំពេញមានការអណោចអធមជាពន់ពេក ព្រោះការរស់នៅប្រកបទៅដោយភាពគ្មានសណ្តាប់ធ្នាប់ និងហូបចុកមិនឆ្អែត ។ ការងារវែកដី កាប់ដីលើកទំនប់បានត្រូវអនុវត្តឡើងជារៀងរាល់ពេលព្រឹកព្រលឹមរហូតដល់ម៉ោងជាង១១ថ្ងៃត្រង់ទើបមានការអនុញ្ញាតិឲ្យឈប់ដើម្បីហូបបាយរួម ។ បន្ទាប់មកត្រូវធ្វើពលកម្មបន្តទៀតរហូតដល់ពេលព្រលប់ ។ របបអាហារប្រចាំថ្ងៃរបស់កុមារទាំងនោះគឺបបរកន្ទះវែកក្នុងមួយពេល ។ ទំនប់អូរអំពិលដែលមានកំពស់៥ម៉ែត្រទទឹងទំនប់៧ម៉ែត្រនិងបណ្តាយប្រហែលពាក់ឡូម៉ែត្រ បានត្រូវលើករួចរាល់ជាស្តារនៅក្នុងរយៈពេលតែជាងមួយឆ្នាំក្រោយមក ។ ជាមួយនឹងទំនប់ដ៏ធំអស្ចារ្យនេះលេចរូបរាងឡើង ជីវិតកុមារតូចៗរាប់ពាន់នាក់បានត្រូវសម្លាប់ និងស្លាប់ដោយអត់អាហារ, ជម្ងឺហើម ។ ការសម្លាប់កុមារបានប្រព្រឹត្តិទៅនៅពេលដែលការមិនគោរពវិន័យកើតឡើង ។ ការលួចរត់ទៅផ្ទះទៅជួបជាមួយឪពុកម្តាយ គេចវេះពីការងារ និងមិនព្រមធ្វើការងារ បានត្រូវព្រមានដោយសម្លាប់ដើម្បីកុំឲ្យមានអ្នកផ្សេងធ្វើតំរូតាម ។ ក្រៅពីនេះទៅ នៅមានកុមារជាច្រើននាក់ទៀតបានស្លាប់ជាហូរហែរ ដួនកាលស្លាប់នៅពេលព្រលឹមឡើងពេលដែលត្រូវងើបទៅធ្វើការងារបន្ត និងដួនកាលទៀតបានស្លាប់ទាំងការកិច្ចនៅជាប់នឹងខ្លួន ។ ភាពវេទនាទាំងនេះមិនបានត្រូវមើលថែឡើយពីអង្គការបក្សដែលមានអ្នកគ្រូជាអ្នកមើលការខុសត្រូវលើកុមារទាំងនោះ ។ ការបញ្ជូនកុមារថ្មីៗមកក៏មានកាន់តែច្រើន ចំណែកកុមារដែលស្លាប់ជារៀងរាល់ថ្ងៃក៏មានច្រើនណាស់ដែរ ។ កុមារដែលនៅរស់ គឺមានតួនាទីជាអ្នកជញ្ជូនកុមារដែលបានស្លាប់យកទៅបោះចោលនៅព្រៃនៅពេលបានបញ្ចប់ការងារលើកទំនប់នាពេលថ្ងៃត្រង់ និងពេលល្ងាចរួចរាល់មក ។

ព្រៃខ្មោចគឺជាព្រៃដែលមានសុទ្ធតែខ្មោចក្មេងៗទាំងអស់ ។ សាកសពក្មេងៗត្រូវស្តិតនៅគរជើងលើគ្នាជុំវិញត្រពាំងមួយឈ្មោះថា ត្រពាំងល្ពាក់ ។ ការងារជាប្រចាំនៃការសែងខ្មោចគ្នាឯងយកទៅចោល បានធ្វើឲ្យភាពក្រែងរអែង និងភាពភ័យខ្លាចខ្មោចលង ត្រូវវិនាសអស់ពីអារម្មណ៍របស់កុមារក្មេងៗទាំងឡាយ ។ តែវាយិនគឺជាអ្នកដែលបានឃើញហេតុការសែងខ្មោចយកទៅចោលដោយផ្ទាល់ភ្នែក ។ ជារៀងរាល់ថ្ងៃ យិន បានប្រទះឃើញក្មេងៗសែងខ្មោចក្មេងៗដូចគ្នាយកទៅទម្លាក់ចោល ហើយបានធ្វើដំណើរត្រឡប់មកការដ្ឋានវិញ ។ យិន គឺជាកងកុមារធំៗ ព្រោះមានអាយុចាប់ពីឆ្នាំឡើងទៅ ។ យូរៗម្តង យិន បានឃើញមានសត្វព្រៃដូចជា សត្វជ្រូកព្រៃ និងសត្វដទៃទៀតបាននាំគ្នាហែកសពក្មេងៗទាំងនោះធ្វើជាអាហារបំពេញក្រពះ ។ យិន បានចាត់ទុកការធ្វើពុរាណកម្មទាំងនេះមកលើកុមារតូចៗថា ជាការបំផ្លាញសសរទ្រូងរបស់ប្រទេសជាតិនាថ្ងៃ

ខាងមុខ។ ក្រោយថ្ងៃរំដោះឆ្នាំ១៩៧៩ យិន បានប្រាប់ថានៅមានកុមារខ្លះនៅមានជីវិតនៅឡើយ ហើយពួកកុមារទាំងនោះបានដើរខ្លួននៅជាមួយប្រជាជនមូលដ្ឋាននាភូមិតាំងត្រពាំង និងភូមិមួយចំនួនទៀតដែលស្ថិតក្នុងឃុំពេជ្រចង្អារ ស្រុកបរិបូរ។ ប៉ុន្តែនៅពេលក្រោយៗមកទៀត កុមារទាំងនោះបានត្រូវនាំយកមករស់នៅស្រុកកំណើតរបស់ខ្លួនវិញដោយឪពុកម្តាយរបស់ពួកគេ។

នៅនឹងភូមិតាំងត្រពាំង និងនៅជុំវិញបរិវេណនៃទីតាំងសម្បាប់ ក៏ដូចជានៅក្បែរទំនប់អូរអំពិល ខ្ញុំមិនបានជួបជនរងគ្រោះជាអតីតកុមារដែលធ្លាប់បានធ្វើពលកម្មលើកទំនប់អូរអំពិលណាម្នាក់ដើម្បីសាកសួរយកពត៌មានពីពួកគាត់ឡើយ។ ប៉ុន្តែគ្រាន់តែបានដឹងតាមរយៈការផ្តល់ពតមានពីលោក កែវ យិន នូវចំនួនសាកសពដែលបានស្លាប់នៅនឹងទីតាំងព្រៃខ្មោចថាមានចំនួនរាប់រយនាក់ ហើយដែលជនរងគ្រោះទាំងនោះគឺជាកុមារដែលមានអាយុតិចជាង៨ឆ្នាំ។ ភាគច្រើនបំផុតនៃសាកសពគឺស្លាប់ដោយជម្ងឺហើម ខ្វះជីវជាតិ និងអត់អាហារ។ ឯមួយភាគទៀតគឺស្លាប់ដោយសារតែការមិនគោរពវិន័យ។ គ្មានរណ្តៅសម្រាប់កប់សាកសពទេ។ សពខ្លះបានក្លាយទៅជាចំណីរបស់សត្វព្រៃ។

៣) ស្រុកឱរ៉ាំកផុស

ក្រាំងត្នោត (ទីតាំងសម្បាប់)

លេខកូតភូមិសាស្ត្រ ០៤០៨០៥

រយៈកំពស់ (N) 11º 55' 57:16"

រយៈទទឹង (E) 105º 24' 34:68"

ទាហានខ្មែរក្រហមជាច្រើននាក់បានត្រូវសម្លាប់ដោយការបញ្ជោតថាឲ្យទៅទប់ទល់នឹងកងទ័ពយួននៅព្រំប្រទល់ ដោយគ្រាន់តែបញ្ជូនមកស្តុបទុកនៅតាមព្រំប្រទល់ស្រុកទឹកផុសនិងខេត្តកំពង់ស្ពឺសិន ដើម្បីរង់ចាំទទួលបញ្ជាពីអង្គការ។ មូលហេតុនៃការដឹកទាំងរថយន្តមកនេះ គឺដោយសារតែមានការបែកបាក់ផ្ទៃក្នុងរវាងភូមិភាគនឹងភូមិភាគនៃការកាន់តាប់របស់ខ្មែរក្រហម។ សោភឹម ត្រូវបានតាមរកចាប់ខ្លួនរហូតទាល់តែមានការធ្វើអត្តឃាតដោយខ្លួនឯង។ ចំណែកឯកម្មាភិបាលឯទៀតដែលនៅក្រោមបង្គាប់របស់សោភឹម ក៏ត្រូវតាមរកចាប់ខ្លួនដូចគ្នាដែរ។ការប្រមែប្រមូលនេះបានធ្វើឲ្យកម្មាភិបាលភូមិភាគបូព៌ភ័យខ្លួនរហូតបាត់បង់នូវភាពក្លាហានដែលខ្លួនធ្លាប់មានពីមុនមក។ការសម្លាប់បានកើនឡើងខ្លាំងនៅចុងឆ្នាំ១៩៧៧និងបន្តរហូតដល់ចុងឆ្នាំ១៩៧៨ទៀត។

ក្រាំងត្នោត គឺជាទីតាំងមួយដែលត្រូវបានជ្រើសរើសជាកន្លែងកប់សាកសពទាហានខ្មែរក្រហមខាងភូមិភាគបូព៌។ នៅមានស្លាកស្នាមជាទួលធំៗចំនួនពាក់កន្លែង ដែលស្ថិតនៅរាងជាមុំចង្រ្កានៃដីស្រែរបស់លោកតាមូល នាពេលបច្ចុប្បន្ននេះ។ ប្រជាពលរដ្ឋដែលមកពីភូមិផ្សេងដូចជាឈ្មោះ វង់ សយ អាយុ៨៩ឆ្នាំជាដើម ហើយដែលបានមកធ្វើស្រែនៅក្បែរដីស្រែរបស់តាមូល បានជូនដំណើរខ្ញុំនិងក្រុមស្រាវជ្រាវទៅកាន់ទីតាំង

សម្ងាប់អូរស្ពាន ព្រមទាំងបានចង្អុលបង្ហាញពីទួលទាំងពានោះថាជាកន្លែងកប់មនុស្សកាលពីជំនាន់ខ្មែរក្រហម។ គ្រូក្រៅប្រពន្ធអប់រំនៃសាលាបឋមសិក្សាភូមិរលុងថ្មីឈ្មោះ ស៊ុំ រឿន អាយុ៤៨ឆ្នាំ បានរៀបរាប់ប្រាប់ទីទីតាំងនេះយ៉ាងលម្អិតដល់ក្រុមខ្ញុំ។ មុននឹងចូលធ្វើគ្រូក្រៅប្រពន្ធអប់រំ រឿន ខសព្វាហ៍ថៅឃ្មាលគោនៅទីតាំងនោះណាស់ព្រោះមានស្មៅច្រើនហើយបានអង្គុយលេងនៅលើទីទួលនោះជាង។ នៅពេលដែល រឿន អង្គុយយូរបន្តិចទៅ គាត់តែងតែនឹកឃើញរឿងរ៉ាវដែលបានកើតឡើងកាលពីជំនាន់ដែលគ្រប់គ្រងដោយខ្មែរក្រហមនៅនឹងគំនិតរបស់គាត់ជានិច្ច ព្រោះអ្វីដែលគាត់បានឃើញគឺជាអ្វីដែលគាត់បានចាំអស់មួយជីវិត។ រឿន បានរំឭកពីការគិតឃើញរបស់គាត់ប្រាប់ខ្ញុំថា មានទាហានជាច្រើនបានត្រូវដឹកមកតាមរថយន្តហ្សីអឹមស (GMC) មកទម្លាក់នៅក្រាំងគ្នោតនេះ។ ទាហានទាំងនោះបានត្រូវដោះខោអាវចេញពីខ្លួន, ចងដៃមកក្រោយ និងរុំក្រណាត់នៅនឹងមុខដោយប្រាប់ថានឹងធ្វើការផ្លាស់ប្តូរខោអាវចាស់ចោលហើយស្លៀកពាក់ខោអាវថ្មីវិញ ដើម្បីត្រៀមចាំទទួលអង្គការចុះមកពិនិត្យមុននឹងទៅកាន់ទីតាំងប្រយុទ្ធ។ ប៉ុន្តែផ្ទុយស្រឡះពីអ្វីដែលពលទាហានទាំងនោះបានគិត។ ការសម្ងាប់ក៏បានកើតឡើងភ្លាមៗគឺចាប់ពីខែកក្កដា ឬសីហាឆ្នាំ១៩៧៨ទៅ។ សៅ ចិន អាយុ៦៦ឆ្នាំ ជាប្រជាជនរស់នៅភូមិរលុង ឃុំទួលខ្ពស់ ស្រុកទឹកជុំ បានប្រាប់ពីចំនួនរថយន្តដែលដឹកអ្នកទោសជាទាហានមកថាមានចំនួន៧រថយន្តធំៗ ហើយដែលក្នុងមួយរថយន្តៗមានទាហានចំនួនប្រហែល៧០នាក់។ ចិន បន្តទៀតថាទាហានទាំងនេះគឺជាទាហានដែលបានបញ្ជូនមកពីភូមិភាគបូព៌ ដែលតម្រូវឲ្យមកធ្វើព្រលានយន្តហោះកំពង់ឆ្នាំង និងការពារទល់ដែន។ មិនយូរទេ បន្ទាប់ពីបានដឹកមកភ្លាមគឺយកមកសម្ងាប់ភ្លាមដោយគ្មានការសួរនាំអ្វីទាំងអស់។ ការសម្ងាប់បានធ្វើឡើងជាមួយនឹងឧបករណ៍ដូចជាកាំភ្លើង ដំបង ក្លៅរនេះ និងត្បូងចប។ សាកសពជាច្រើនរយនាក់ដែលបានបន្សល់ទុកក្រោយការសម្ងាប់គ្មានត្រូវបានអូសយកទៅដាក់ក្នុងរណ្តៅកប់ឡើយ។ រឿន ដែលជាអ្នកឃើញហេតុការនេះផ្ទាល់ភ្នែកបានអធិប្បាយថា សាកសពដែលបានសម្ងាប់ទាំងប៉ុន្មានមិនបានដឹករណ្តៅសម្រាប់កប់ទេ គឺបានត្រឹមតែប្រមូលដោយគ្រាក់ទំរដាក់មួយពំនូកៗហើយដឹកដឹកប់ពីលើ។ មានគ្រាក់ទំរប្រមាណពី៣គ្រឿងឡើងទៅសម្រាប់ប្រចាំការដឹកដីលប់សាកសពដែលបានសម្ងាប់។ រឿន និយាយទៀតថា បើតាមគាត់បានឃើញ និងរាប់ទៅឃើញថាមានជនរងគ្រោះចំនួនជាង១០រថយន្តGMC បានត្រូវដឹកយកមកកាន់ភូមិរលុងទាំងអស់ ប៉ុន្តែដោយឡែកមានចំនួន៧ឡានបានត្រូវដឹកមកកាន់ទីតាំងសម្ងាប់ក្រាំងគ្នោត។ ចំណែកឯប៉ុន្មានឡានទៀត បានត្រូវបែងចែកទៅតាមទីតាំងផ្សេងៗទៀតដូចជាអូរស្ពាន ឬធ្លកជ្រុំ, អូរចា, និងខាងជើងភ្នំកញ្ជើបាយ។ ការសម្ងាប់នៅទីតាំងនេះ មិនត្រូវបានប្រមូលផ្តុំតែពាក់ពំនូកដែលបានមើលឃើញនាពេលបច្ចុប្បន្ននេះទេ គឺនៅមានច្រើនកន្លែងទៀតដែលស្ថិតនៅមិនឆ្ងាយប៉ុន្មានពីគ្នា។ ប៉ុន្តែពំនូកទាំងនោះបានត្រូវដឹកគាស់កកាយដោយអ្នកស្រុកនៅក្រោយថ្ងៃរំដោះឆ្នាំ១៩៧៩ ដើម្បីស្វែងរកមាសពេជ្រដែលនៅជាប់នឹងខ្លួនសាកសព។

ទីតាំងសម្ងាប់ក្រាំងភ្នោតនេះ គឺជាទីតាំងដែលមានសម្ងាប់ភាគច្រើនបំផុតជាងហានខ្មែរក្រហមគ្នាឯង។ ឯប្រជាជន១៧មេសា ប្រជាជនមូលដ្ឋាន និងអ្នកឯទៀត មិនបានយកទៅសម្ងាប់នៅទីនេះភាគច្រើនឡើយ គឺច្រើនយកទៅសម្ងាប់នៅទួលអូរស្ពាន ឬធ្លកជ្រុំ និងនៅវត្តមង្គលខាន់។

សរុបជនរងគ្រោះដែលបានស្ងាប់នៅទីតាំងក្រាំងភ្នោតនេះទាំងអស់គឺមានចំនួនប្រហែល ៨៩០ នាក់។ មានពាំនូកធំៗបីដែលសម្គាល់បានយ៉ាងច្បាស់ដូចជាជាពាំនូកដែលបានកប់មនុស្សជាងហានខាងសោភ័ម។ នៅមានការសម្ងាប់រាយប៉ាយទៀតដែលស្ថិតនៅក្នុងបរិវេណនេះដែរ។

អូរស្ពាន (ទីតាំងសម្ងាប់ និង មន្ទីរសន្តិសុខ)

លេខកូតភូមិសាស្ត្រ ០៤០៨០៦

រយៈកំពស់ (N) 11º 55' 51:13"

រយៈទទឹង (E) 105º 20' 56:69"

អូរស្ពាន ឬធ្លកជ្រុំ គឺជាទីតាំងសម្ងាប់ជង និងមន្ទីរឃុំឃាំងជង។ ហេតុការណ៍នេះបានកើតឡើងតាំងពីឆ្នាំ១៩៧៥មករហូតដល់ចុងឆ្នាំ១៩៧៨។ ជនរងគ្រោះដែលជាប្រជាជន១៧មេសាបានត្រូវឃាត់ខ្លួនឲ្យទៅរស់នៅតាមសហករណ៍នានាក្នុងឃុំត្រាវពន្លក (បច្ចុប្បន្នគឺជាឃុំទួលខ្ពស់)។ ការរស់នៅនៃប្រជាជនទាំងនោះមិនបានរស់នៅដោយភាពឯករាជ្យទេ គឺត្រូវស្ថិតក្រោមការតាមដានរបស់ខ្មែរក្រហមដែលជាអ្នកត្រួតត្រាប្រចាំសហករណ៍និមួយៗ។ ជាបណ្តើរៗខ្មែរក្រហមបានចាប់ផ្តើមចំរ៉ាញ់មនុស្សពីសហករណ៍ឲ្យទៅរស់នៅកន្លែងមួយផ្សេងដែលគ្មាននរណាដឹង។ ការចម្រាញ់នេះ បានធ្វើឡើងតាមរយៈការស្រង់ប្រវត្តិរូប បូករួមនឹងការឃោសនាកុហកបោកប្រាស់របស់ពួកគេ(ខ្មែរក្រហម)។ នរណាម្នាក់ក៏ចង់រស់ក្នុងសភាពដូចដើម(និយាយពីការរស់នៅដែលមិនទាន់មានថ្ងៃរំដោះ១៧មេសា)ដែរ ហើយប្រជាជនទាំងនោះតែងតែយល់ឃើញដូចៗគ្នាថា ការផ្លាស់ប្តូរសង្គមនេះ គឺជាការបំបែកហួងមនុស្សដែលធ្លាប់តែរស់នៅប្រមូលផ្តុំ សប្បាយ និងហ៊ឺហាមកជាការរស់នៅបែបទុរគត ធ្វើការហួសកម្លាំង ហូបមិនគ្រប់គ្រាន់ៗល។ ប៉ុន្តែប្រជាជនទាំងនោះមិនបានយល់ពីជម្រៅនៃដួងចិត្តរបស់មនុស្សដែលបំពាក់ទៅដោយគោលនយោបាយដ៏ឆ្ពិនឆ្ពៀនៃបដិវត្តមហាអស្ចារ្យ មហាលោតផ្លោះនោះទេ ថាជាការចង់យកអ្នកដែលចង់ស្រណុកនោះទៅវាយចោលដើម្បីបំបាត់ភាពជាម្ចាស់លើទាសករ ភាពនាយទុន មូលធននិយម សក្តិភូមិ ដែលធ្លាប់បានកើតមានកាលពីពេលកន្លងមក។ ដោយសារតែគោលនយោបាយនេះ បានធ្វើឲ្យការរស់នៅក្នុងសហករណ៍តែក្នុងរយៈពេលខ្លីត្រូវរុះរើម្តងទៀតទៅកាន់កន្លែងផ្សេងតាមតែអង្គការកំណត់ទុកឲ្យ។ ទីបំផុតនៃការផ្លាស់ប្តូរនេះ មន្ទីរសន្តិសុខមួយបានត្រូវបង្កើតឡើងដែរ ដែលមានឈ្មោះហៅថា «មន្ទីរសន្តិសុខអូរស្ពាន ឬធ្លកជ្រុំ»។ មន្ទីរសន្តិសុខនេះបានត្រូវបង្កើតឡើងនៅគណ្តាលព្រៃជ្រៅកាលពីឆ្នាំ ១៩៧៥ ដែលមានសុទ្ធតែសត្វព្រៃសាហាវៗនៅជុំវិញ។ ដើមឈើគ្រប់ប្រភេទបានដុះយ៉ាងប្រជ្រៀតគ្នាស្ទើរតែរកដូវដើរមិនមាននោះ បានត្រូវកាប់ឆ្ការសង់ជាមន្ទីរតូចធំតាមតែចិត្តនឹកឃើញ។ ជនរងគ្រោះរាប់រយ

ម៉ែត្រពីគ្នាប៉ុណ្ណោះ។ សៅ ចិន បានត្រូវនាំទៅមើលការសម្លាប់មនុស្សនេះ ប៉ុន្តែត្រូវគាត់វិលត្រឡប់មកកាន់ផ្ទះវិញ ដោយហេតុថាមិនអាចទប់ចិត្តបាន។ តែ រួន ជានាយរងនគរបាលប៉ុស្តិ៍រដ្ឋបាលឃុំក្បាលទឹក បានរៀបរាប់ពីការសម្លាប់នេះថា បានបណ្តើរយកទៅសម្លាប់ម្តង៨នាក់ៗរហូតទាល់តែអស់។ ចំពោះការសម្លាប់ទាហានដែលជាអតីតទាហានលន់ណុលនោះ គឺមានការកោះប្រជុំជាមុនសិនទើបសម្លាប់ជាក្រោយ។ ការប្រជុំនោះគឺខ្មែរក្រហមបានរៀបចំពាក្យកុហកបោកប្រាស់ដល់ពួកទាហានទាំងនេះថា មានទាហានលន់ណុលផ្សេងទៀតបានធ្វើឲ្យមានភាពចលាចលក្នុងភូមិស្រុកដែលគេ(ខ្មែរក្រហម)កាន់ក្តាប់ ដូច្នេះពួកគេ(ខ្មែរក្រហម)សុំធ្វើការចង់ដៃជើងទាហានទាំងអស់ជាបណ្តោះអាសន្នសិនដើម្បីធ្វើការឆែកឆេរកម្លាំងដែលបះបោល។ ក្រោយមកទាហានដែលបានចង់ដៃជើងនោះ ត្រូវបានយកទៅសម្លាប់ទាំងអស់គ្មានសល់ម្នាក់ឡើយ។ បន្ទាប់ពីការសម្លាប់ទាហាននេះទៅ មនុស្សដែលជាប្រពន្ធទាហានទាំងនោះ និងកូនក៏បានត្រូវយកទៅសម្លាប់នៅពេលក្រោយដែរ គឺរួមជាមួយនឹងប្រជាជនឯទៀតជាច្រើននាក់។ សៅ ចិន ដែលជាអតីតគណៈឃុំក្នុងអំឡុងឆ្នាំ១៩៧០-៧៣នោះ បានប្រាប់ពីចំនួនជនរងគ្រោះដែលបានស្លាប់ក្នុងកន្លែងសម្លាប់អូរស្មានថា មានចំនួនមិនតិចជាង១០០០នាក់ឡើយ។ សៅ ចិន បន្ទាប់ពីផ្ទាស់ប្តូរពីគណៈឃុំនៅទួលខ្ពស់ហើយ គាត់បានមកធ្វើជាគណៈឃុំនៅឃុំប្រាំបីមុមស្រុកថ្ពងពីឆ្នាំ១៩៧៥មកដែរ ប៉ុន្តែគាត់ថាបន្ទាប់ពីឆ្នាំ១៩៧៦មកគាត់ត្រូវវិលត្រឡប់ទៅកាន់ឃុំទួលខ្ពស់ស្រុកទឹកជុសវិញ។

រយៈពេល២៣ឆ្នាំក្រោយមក ស្នាកស្នាមរណ្តៅខ្លះនៃទីតាំងសម្លាប់អូរស្មាន មិនទាន់ត្រូវបានរលាប់ទាំងស្រុងឡើយ។ ខ្ញុំបានថតរូបរណ្តៅនោះដើម្បីទុកជាការបង្ហាញថាជារណ្តៅដ៏ធំដែលបានជីកឡើងដើម្បីសម្លាប់មនុស្សកាលពីជំនាន់ខ្មែរក្រហម។ រណ្តៅនេះគឺពិតជារណ្តៅដែលបានសម្លាប់មនុស្សជាក់ប្រាកដមែន ដោយមានហេតុផលបញ្ជាក់យ៉ាងច្បាស់ពីសាកសពីបីបួននាក់រួមទាំងបានទៅឃើញផ្ទាល់ និងបង្ហាញដល់ក្រុមខ្ញុំដងថាជារណ្តៅដែលបានកប់សាកសពពិតមែន។ ក្រៅពីរណ្តៅនេះទៅ ខ្ញុំបានពិនិត្យឃើញមានសំណល់ឆ្អឹងកម្ទេចកំទីខ្លះទៀតដែលមានកាប់នៅក្នុងដីបន្ទាប់ពីខ្ញុំបានកាយដីបែកខាងលើខ្លះមក។

វត្តមង្គលខាន់ (ទីតាំងសម្លាប់ និង មន្ទីរសន្តិសុខ)

លេខកូតភូមិសាស្ត្រ ០៤០៨០៧

រយៈកំពស់ (N) 11º 58' 38:37"

រយៈទទឹង (E) 104º 22' 14:93"

ប្រសិនបើយើងធ្វើដំណើរចេញពីសាលាស្រុកទឹកជុសឆ្ពោះទៅទិសខាងលិចប្រហែល២០គីឡូម៉ែត្រ យើងនឹងទៅដល់ខ្ងោងទ្វារវត្តមួយដែលមានឈ្មោះថា វត្តមង្គលខាន់។ បច្ចុប្បន្នវត្តនេះ បានត្រូវកំពុងជួសជុលនិងស្ថាបនាបន្ថែមនូវសមិទ្ធផលមួយចំនួនទៀតក្រោមការជ្រោមជ្រែងរបស់គណៈកម្មការចំណុះដើងវត្ត និងបងប្អូនប្រជារាស្ត្រដែលនិយមធ្វើបុណ្យទានទៅវត្តនេះ។ ទីធ្លាធំទូលាយគួរឲ្យចាប់អារម្មណ៍ ព្រមជាមួយដើមឈើ

ធំៗដែលមានម្លប់ត្រឈឹងត្រឈៃគួរឲ្យចង់សម្រាកពេលថ្ងៃរសៀល ។ រថយន្តរបស់ខ្ញុំបានបញ្ឈប់ក្រោមទិដ្ឋភាព
អ៊ូអរនៃប្រជាជនជាច្រើននាក់ដែលនៅរង់ចាំទទួលរថយន្តមួយផ្សេងទៀតដែលអ្នកទាំងនោះអះអាងថាបាន
សន្យាមកផ្តល់ទឹកថ្នាំជ្រលក់មុងដើម្បីការពារជម្ងឺគ្រុនចាញ់ ។ ម្នាក់ៗស្ថិតក្នុងសំពាយមុងនៅជាប់នឹងស្មារង់ចាំតែ
ការមកដល់ ។ ឆ្លៀតក្នុងឱកាសនេះ ខ្ញុំនិងក្រុមទាំងមូលបានសាកសួរនូវទីតាំងប្រល័យពូជសាសន៍ដែលបានកើត
មានឡើងនៅក្នុងបរិវេណវត្តមង្គលខាន់នេះ ។ គាំ រី អាយុជាង៣០ឆ្នាំ ជាអតីតទាហានរបស់រដ្ឋកម្ពុជា
បានចង្អុលបង្ហាញនូវទីតាំងសម្លាប់មនុស្សនេះ ។ គាត់បានរៀបរាប់ពីហេតុការណ៍នេះថា បានឃើញការសម្លាប់
មនុស្សដោយដួលភ្នែកនៅពេលដែលគាត់បានទៅឃ្វាលគោនៅក្បែរទីតាំងសម្លាប់នោះ ។ រីបានពួនមើលយ៉ាង
អាច៍កំបាំង ប៉ុន្តែនៅតែត្រូវចាប់ខ្លួនបានយកទៅសួរចម្លើយ ។ ទីបំផុត រី បានរួចខ្លួនមកវិញដោយសារតែគាត់
ជាអ្នកមូលដ្ឋានចាស់ ហើយបានទទួលការព្រមានមិនឲ្យមកវិវរល់នៅក្បែរៗនេះទៀត ។ មានគ្រាកន៍ចំនួនបី
បួនគ្រឿងបានត្រៀមចាំដឹករណ្តៅសាកសព និងត្រៀមកៀរសាកសពបញ្ចូលក្នុងរណ្តៅ ។ ការសម្លាប់បាន
ប្រព្រឹត្តិទៅជារៀងរាល់ថ្ងៃ ប៉ុន្តែការសម្លាប់ដែលប្រមូលផ្តុំធំជាងគេគឺនៅក្នុងឆ្នាំ១៩៧៧ ។ ឆ្នាំ១៩៧៥
គឺជាកំណើតនៃមន្ទីរសន្តិសុខវត្តមង្គលខាន់ ហើយក៏ជាចំណុចចាប់ផ្តើមនៃការសម្លាប់មនុស្សនៅប៉ែកខាងក្រោយ
វត្តនេះដែរ ។ ប្រជាជន១៧មេសាជាច្រើនគ្រួសារ បានត្រូវជម្លៀសឲ្យមកស្នាក់នៅត្រឹមវត្តនេះជាបណ្តោះ
អាសន្ន ។ គ្មានការសួរចម្លើយសម្រាប់ប្រជាជនទាំងនេះទេមុនពេលយកទៅសម្លាប់ចោល ។ ការស្នាក់នៅរបស់
ប្រជាជន១៧មេសាគឺស្ថិតនៅក្នុងក្រោមដើមឈើធំៗនៃបរិវេណវត្តមង្គលខាន់ខ្លះទៀតបានត្រូវយកទៅផ្ទៃតាម
សហករណ៍និងខ្លះទៀតបានស្នាក់នៅតាមផ្ទះប្រជាជនមូលដ្ឋានចាស់ ។ រី បាននិយាយថាប្រជាជន១៧មេសា
នេះមានចំនួនប្រហែលរាប់រយគ្រួសារ ។ ប្រជាជនដែលបានជម្លៀសមកពីទីក្រុងភ្នំពេញ, កំពង់ចាម, សុាយ
រៀង និងកន្លែងដទៃទៀតបានត្រូវសម្លាប់ចោលគ្មានសល់នៅឆ្នាំ១៩៧៧ ហើយបន្ទាប់ពីនោះមកវត្តមង្គលខាន់
បានទទួលឲ្យស្នាក់នៅចំពោះទាហានដែលត្រូវបានចោទថាបានក្បត់រួមជាមួយមេកើយរបស់ខ្លួនឈ្មោះសោភឹម ។
មេឃាតករចំនួនពីរនាក់បានត្រូវស្គាល់ឈ្មោះម្នាក់ និងម្នាក់ទៀតមិនបានបង្ហើបឲ្យដឹងឈ្មោះឡើយ ។ គាំ រី
ក្រាន់តែបានបង្ហាញថា ឃាតកររូបនោះបានសម្លាប់មនុស្សអស់យ៉ាងច្រើននៅវត្តមង្គលខាន់នេះ ហើយរហូត
មកដល់បច្ចុប្បន្ននេះនៅមានជីវិតរស់នៅក្នុងភូមិជាមួយគាត់គឺភូមិវត្ត ឃុំទួលខ្ពស់នៅឡើយ ។ មូលហេតុដែល រី
មិនហ៊ានបញ្ចេញឈ្មោះឃាតកនោះ ព្រោះខ្លាចក្រែងនៅតែមានការគុំគួនចំពោះគាត់ ។ ចំណែកឯឃាតក
ម្នាក់ទៀតបានត្រូវគ្រាប់ឈ្មោះថា ប៉ាន (សេក ប៉ាន ឬឆែត ព្រិល) ។ ប៉ាន មិនមែនជាអ្នកសម្លាប់មនុស្ស
ទេ ប៉ុន្តែគឺជាអ្នកបញ្ជាឲ្យមានការសម្លាបមនុស្សនៅវត្តមង្គលខាន់នេះ ។ ប៉ាន គឺជាប្រធានកងឈ្លបប្រចាំឃុំទួល
ខ្ពស់នាសម័យខ្មែរក្រហម ។ បច្ចុប្បន្ន ប៉ាន រស់នៅក្នុងភូមិរកាទង ឃុំទួលខ្ពស់ ស្រុកទឹកជុស ដែលស្ថិតនៅមិន
ឆ្ងាយប៉ុន្មានពីវត្តមង្គលខាន់នេះឡើយ ។ ខ្ញុំបានទៅជួបគាត់នៅឯខ្ទមដ៏កញ្ចាស់របស់គាត់ដែលរស់នៅតែពីរនាក់
នឹងប្រពន្ធរបស់គាត់ ។ ខ្ញុំបានបបួលគាត់មកកាន់វត្តមង្គលខាន់ដែរ ប៉ុន្តែរាល់ចម្លើយរបស់គាត់បានត្រូវបដិសេធ
នូវគ្រប់សំណួរដែលខ្ញុំបានស្នើ និងបានសួរ ទោះជាក្នុងកិច្ចសម្ភាសន៍ក៏ដោយ ។ រី បានគ្រាប់ថាឃាតកសម្លាប់

ធំៗដែលមានម្ចប់ត្រឈឹងត្រឈៃគួរឲ្យចង់សម្រាកពេលថ្ងៃរសៀល ។ រថយន្តរបស់ខ្ញុំបានបញ្ឈប់ក្រោមទិដ្ឋភាព
អ៊ូរអរនៃប្រជាជនជាច្រើននាក់ដែលនៅរង់ចាំទទួលរថយន្តមួយផ្សេងទៀតដែលអ្នកទាំងនោះអះអាងថាបាន
សន្យាមកផ្តល់ទឹកថ្នាំជ្រលក់មុងដើម្បីការពារជម្ងឺគ្រុនចាញ់ ។ ម្នាក់ៗស្ថិតក្នុងសំពាយមុងនៅជាប់នឹងស្មារង់ចាំតែ
ការមកដល់ ។ ឆ្លៀតក្នុងឱកាសនេះ ខ្ញុំនិងក្រុមទាំងមូលបានសាកសួរនូវទីតាំងប្រល័យពូជសាសន៍ដែលបានកើត
មានឡើងនៅក្នុងបរិវេណវត្តមង្គលខាន់នេះ ។ គាំ រី អាយុជាង៣០ឆ្នាំ ជាអតីតទាហានរបស់រដ្ឋកម្ពុជា
បានចង្អុលបង្ហាញនូវទីតាំងសម្ចាប់មនុស្សនេះ ។ គាត់បានរៀបរាប់ពីហេតុការណ៍នេះថា បានឃើញការសម្ចាប់
មនុស្សដោយផ្ទាល់ភ្នែកនៅពេលដែលគាត់បានទៅឃ្វាលគោនៅក្បែរទីតាំងសម្ចាប់នោះ ។ រីបានពួនមើលយ៉ាង
អាថ៌កំបាំង ប៉ុន្តែនៅតែត្រូវចាប់ខ្លួនបានយកទៅសួរចម្លើយ ។ ទីបំផុត រី បានរួចខ្លួនមកវិញដោយសារតែគាត់
ជាអ្នកមូលដ្ឋានចាស់ ហើយបានទទួលការព្រមានមិនឲ្យមកវិវរល់នៅក្បែរៗនេះទៀត ។ មានគ្រាកន្លះចំនួនបី
បួនគ្រឿងបានត្រៀមចាំជីករណ្តៅសាកសព និងត្រៀមកៀរសាកសពបញ្ចូលក្នុងរណ្តៅ ។ ការសម្ចាប់បាន
ប្រព្រឹត្តទៅជារៀងរាល់ថ្ងៃ ប៉ុន្តែការសម្ចាប់ដែលប្រមូលផ្តុំធំជាងគេគឺនៅក្នុងឆ្នាំ១៩៧៧ ។ ឆ្នាំ១៩៧៥
គឺជាកំណើតនៃមន្ទីរសន្តិសុខវត្តមង្គលខាន់ ហើយក៏ជាចំណុចចាប់ផ្តើមនៃការសម្ចាប់មនុស្សនៅបែកខាងក្រោយ
វត្តនេះដែរ ។ ប្រជាជន១៧មេសាជាច្រើនគ្រួសារ បានត្រូវជម្លៀសឲ្យមកស្នាក់នៅត្រឹមវត្តនេះជាបណ្តោះ
អាសន្ន ។ គ្មានការសួរចម្លើយសម្រាប់ប្រជាជនទាំងនេះទេមុនពេលយកទៅសម្ចាប់ចោល ។ ការស្នាក់នៅរបស់
ប្រជាជន១៧មេសាគឺស្ថិតនៅក្នុងក្រោមដើមឈើធំៗនៃបរិវេណវត្តមង្គលខាន់ខ្លះទៀតបានត្រូវយកទៅផ្ទើតាម
សហករណ៍និងខ្លះទៀតបានស្នាក់នៅតាមផ្ទះប្រជាជនមូលដ្ឋានចាស់ ។ រី បាននិយាយថាប្រជាជន១៧មេសា
នេះមានចំនួនប្រហែលរាប់រយគ្រួសារ ។ ប្រជាជនដែលបានជម្លៀសមកពីទីក្រុងភ្នំពេញ, កំពង់ចាម, ស្វាយ
រៀង និងកន្លែងដទៃទៀតបានត្រូវសម្ចាប់ចោលគ្មានសល់នៅឆ្នាំ១៩៧៧ ហើយបន្ទាប់ពីនោះមកវត្តមង្គលខាន់
បានទទួលឲ្យស្នាក់នៅចំពោះទាហានដែលត្រូវបានចោទថាបានក្បត់រួមជាមួយមេកើយរបស់ខ្លួនឈ្មោះសោភឹម ។
មេឃាតករចំនួនពីរនាក់បានត្រូវស្គាល់ឈ្មោះម្នាក់ និងម្នាក់ទៀតមិនបានបង្ហើបឲ្យដឹងឈ្មោះឡើយ ។ គាំ រី
ក្រាន់តែបានបង្ហាញថា ឃាតកររូបនោះបានសម្ចាប់មនុស្សអស់យ៉ាងច្រើននៅវត្តមង្គលខាន់នេះ ហើយរហូត
មកដល់បច្ចុប្បន្ននេះនៅមានជីវិតរស់នៅក្នុងភូមិជាមួយគាត់គឺភូមិវត្ត ឃុំទួលខ្ពស់នៅឡើយ ។ មូលហេតុដែល រី
មិនហ៊ានបញ្ចេញឈ្មោះឃាតករនោះ ព្រោះខ្លាចក្រែងនៅតែមានការគុំគួនចំពោះគាត់ ។ ចំណែកឯឃាតក
ម្នាក់ទៀតបានត្រូវគ្រាប់ឈ្មោះថា ប៉ាន (សេក ប៉ាន ឬឆែត ព្រិល) ។ ប៉ាន មិនមែនជាអ្នកសម្ចាប់មនុស្ស
ទេ ប៉ុន្តែគឺជាអ្នកបញ្ជាឲ្យមានការសម្ចាបមនុស្សនៅវត្តមង្គលខាន់នេះ ។ ប៉ាន គឺជាប្រធានកងឈ្លបប្រចាំឃុំទួល
ខ្ពស់នាសម័យខ្មែរក្រហម ។ បច្ចុប្បន្ន ប៉ាន រស់នៅក្នុងភូមិរកាទង ឃុំទួលខ្ពស់ ស្រុកទឹកជុស ដែលស្ថិតនៅមិន
ឆ្ងាយប៉ុន្មានពីវត្តមង្គលខាន់នេះឡើយ ។ ខ្ញុំបានទៅជួបគាត់នៅឯខ្ទមដ៏កញ្ចាស់របស់គាត់ដែលរស់នៅតែពីរនាក់
នឹងប្រពន្ធរបស់គាត់ ។ ខ្ញុំបានបបួលគាត់មកកាន់វត្តមង្គលខាន់ដែរ ប៉ុន្តែរាល់ចម្លើយរបស់គាត់បានត្រូវបដិសេធ
នូវគ្រប់សំណួរដែលខ្ញុំបានស្នើ និងបានសួរ ទោះជាក្នុងកិច្ចសម្ភាសន៍ក៏ដោយ ។ រី បានគ្រាប់ថាឃាតកសម្ចាប់

មនុស្សដែលគាត់មិនបានបញ្ចេញឈ្មោះនោះ គឺជាអ្នកទទួលបញ្ជាផ្ទាល់ពី តាជាន នេះតែម្តងក្នុងការសម្លាប់មនុស្ស។ ជាន គឺជាមនុស្សដែលស្អប់ខ្ពើមជនជាតិចាមខ្លាំងណាស់។ នរណាក៏ដោយឲ្យតែស៊ើបឮដឹងថាមានជនជាតិចាមនៅក្នុងឃុំដែលគាត់កាន់កាប់ គឺត្រូវបានយកទៅសម្លាប់ចាំងអស់ដោយមិនចាំបាច់សួរចម្លើយឡើយ។ ជាមួយនឹងជីវភាពជូនដាបរបស់គាត់ ជាន បានធ្វើសម្ភាសន៍ជាមួយខ្ញុំនៅក្រោមដើមអំពិលហូបផ្លែមួយដើមក្បែរខ្ទមកំសត់របស់គាត់ទាំងគ្មានអាវពាក់ រួមជាមួយអារម្មណ៍ភ័យខ្លាចជាពន់ពេក។ ខ្ញុំបានព្យាយាមបញ្ចុះបញ្ចូលនិងពន្យល់ពីសភាពការណ៍បច្ចុប្បន្នដល់គាត់យ៉ាងណាក៏ដោយ ក៏ចម្លើយរបស់គាត់នៅតែខុសពីអ្វីដែលអ្នកស្រុកអ្នកភូមិប្រាប់ខ្ញុំដែរ។ នៅក្នុងកិច្ចសម្ភាសន៍នេះខ្ញុំសូមលើកយកត្រួសៗនូវអ្វីដែលគាត់បាននិយាយប្រាប់ខ្ញុំទាំងរឿងរ៉ាវសម្លាប់មនុស្សនៅវត្តមង្គលខាន់ដង។ ជាន គ្រាន់តែជាប្រធានភូមិស្រែចានតែប៉ុណ្ណោះ ហើយក្រោយមកក៏ត្រូវចាប់ខ្លួនយកទៅដាក់គុកនៅលង្វែកអស់រយៈពេលបីខែ។ បន្ទាប់ពីចេញពីគុកមក ជាន បានទៅរស់នៅឯស្រុកកំណើតវិញជាមួយប្រពន្ធដែលជាអ្នកដាំបាយនៅក្នុងសហករណ៍។ ក្នុងពេលនោះ ជាន មានតួនាទីជាប្រធានភូមិដដែលហើយមានការកិច្ចជាអ្នកដឹកនាំប្រជាជនក្នុងភូមិធ្វើស្រែ និងលើកទំនប់...។ ក្នុងពេលនោះហើយដែល ជាន និយាយថាបានឃើញជនរងគ្រោះជាទាហានខ្មែរក្រហមខាងបូព៌ាបានត្រូវបណ្តើរតាមផ្លូវទៅកាន់ជើងភ្នំកញ្ជើបាយដើម្បីសម្លាប់។ ចំណែកឯការឃុំឃាំងទាហាននៅក្នុងវត្តមង្គលខាន់វិញ ជាន បានប្រាប់ថាកងឈ្លបបានយកកុដិនានាក្នុងវត្តធ្វើជាកន្លែងឃុំឃាំងនិងធ្វើទារុណកម្មចំពោះទាហានដែលបានចាប់បញ្ជូនមក។ ជាន គឺជាមនុស្សម្នាក់ដែលមានសិទ្ធិក្នុងការចេញចូលស្រេចចិត្តនៅក្នុងបរិវេណនៃវត្តមង្គលខាន់។ ត្រង់ចំណុចនេះហើយដែល ជាន បាននិយាយថាបានឃើញការបណ្តើរទាហានចេញទៅសម្លាប់ចំនួនបីបួនដង ព្រមទាំងបាននិយាយទៀតថាពុំដែលមានការសួរចម្លើយ ឬធ្វើទារុណកម្មអ្វីទេ។ ជាន បានបំពេញតួនាទីរបស់គាត់បានយ៉ាងល្អឥតខ្ចោះតាមបញ្ជាពីថ្នាក់លើ។ ដល់ថ្ងៃរំដោះឆ្នាំ១៩៧៩ ជាន បានរត់ទៅកាន់តំបន់អន្លង់វែងជាមួយប្រពន្ធ រួមជាមួយនឹងខ្មែរក្រហមឯទៀតដោយសារខ្លាចសេចក្តីស្លាប់។ ជាន បាននិយាយទៀតថាក្រោយពីនោះមកគាត់បានស្ម័គ្រចិត្តចូលបម្រើកងទ័ពនៃរដ្ឋកម្ពុជាដើម្បីធ្វើសង្គ្រាមជាមួយខ្មែរក្រហមវិញ។ ប៉ុន្តែរឿងនេះបានត្រូវបដិសេធដោយ គាំ រីថាមិនដូច្នេះទេ ព្រោះក្នុងអំឡុងទសវត្សរ៍ទី៨០ និងទី៩០ គាត់បានធ្វើសង្គ្រាមជាមួយកងទ័ពរបស់ ជាន ជាញឹកញាប់ណាស់។ ជាន គឺជាមនុស្សដែលស្ថិតនៅក្រោមបញ្ជាការផ្ទាល់ពីតាម៉ុកកាលពីតាម៉ុកមិនទាន់បានចាប់ខ្លួន និងមុនពេលដែលរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជាបានធ្វើសមាហរណកម្មជាមួយខ្មែរក្រហម។ រហូតមកដល់សព្វថ្ងៃនេះ គាំ រី មិនបានដឹងថា ជាន បានមករស់នៅក្នុងភូមិក្បែរៗគាត់ទេ។

នៅឆ្នាំ១៩៧៨ ទាហានខ្មែរក្រហមខាងភូមិភាគបូព៌ាជាច្រើននាក់បានត្រូវដឹកបញ្ជូនមកកាន់វត្តមង្គលខាន់ដើម្បីទទួលការអប់រំកែប្រែសារជាថ្មី។ ទាហានទាំងនោះបានក្លាយទៅជាអ្នកទោសយ៉ាងពេញលក្ខណៈនៅក្នុងមន្ទីរសន្តិសុខវត្តមង្គលខាន់។ កុដិ ព្រះវិហារ និងកន្លែងឯទៀតបានត្រូវយកធ្វើជាមន្ទីរឃុំឃាំងអ្នកទោសដែលជាទាហានទាំងនោះ។ ជារឿយៗ រថយន្តធំៗ បានដឹកទាហានព្រមជាមួយនឹងភាពបិទបាំងក្រណាត់កៅស៊ូ

យ៉ាងដិតចូលមកកាន់វត្តមង្គលខាន់ ហើយដែលក្រោយមករថយន្តនោះបានត្រូវដឹកបញ្ជូនបន្តទៅកាន់ប៉ែកខាងជើងភ្នំកញ្ជើបាយ។ ប៉ាន បាននិយាយទៀតថា ធ្លាប់បានឃើញការដឹកទាហានបូព៌ានេះទៅកាន់ភ្នំកញ្ជើបាយក្នុងពេលដែលគាត់បានដឹកនាំប្រជាជនធ្វើស្រែ។ គាំ រី បានឃើញការដឹកនេះដែរនៅពេលដែលគាត់កំពុងឃ្វាលគោឲ្យស៊ីស្មៅ។ ទាហានខ្លះបានដើរតាមក្រោយរថយន្តក្នុងឯកសណ្ឋានជាទាហានភូមិភាគបូព៌ាចេញទៅ ក្នុងគំនិតទៅច្បាំងជាមួយយួនតាមទល់ដែន។ ប៉ុន្តែអ្វីៗបានបញ្ចប់ត្រឹមខាងជើងភ្នំកញ្ជើបាយទាំងអស់។ ជីវិតទាហានទាំងនោះបានត្រូវសម្លាប់ចោលទាំងអស់ដោយគ្មាននរណាម្នាក់បានរួចខ្លួនពីសេចក្តីស្លាប់ឡើយ។ ការសម្លាប់នេះបានប្រព្រឹត្តិទៅនៅឆ្នាំ១៩៧៨ ក្រោមការបញ្ជាពីតាម៉ុក និង យាយម៉ែនដែលជាថ្នាក់លើ។ ប៉ាន បាននិយាយដូច្នេះទៀតថា មិនដែលបានឃើញមុខតាម៉ុក ឬយាយម៉ែនទេ ប៉ុន្តែបានទទួលតែបញ្ជាប៉ុណ្ណោះ។ ការឃុំឃាំង និងសម្លាប់មនុស្សនៅវត្តមង្គលខាន់បានត្រូវបញ្ចប់នៅត្រឹមថ្ងៃរំដោះឆ្នាំ១៩៧៩ ជាមួយសំណល់ខ្មោះ និងវត្ថុតាងផ្សេងៗទៀតដែលបច្ចុប្បន្នត្រូវវិនាសអស់ទៅហើយ។ មានរណ្តៅចំនួនពីរបីបានបន្សល់នូវស្លាកស្នាមខ្លះៗនៅប៉ែកខាងក្រោយវត្តមង្គលខាន់។ រណ្តៅទាំងនោះមានទំហំធំគឺប្រហែលជាទទឹង៥ម៉ែត្រ និងបណ្តោយពី៨ទៅ១០ម៉ែត្រ។ គាំ រី បានបន្តែមថាមានរណ្តៅច្រើនណាស់ ប៉ុន្តែត្រូវបានលុបវិញអស់ហើយបន្ទាប់ពីមានការដឹករកមាសពីប្រជាជនមក។ ចំណែកឯជនរងគ្រោះដែលបានស្លាប់វិញ គាំ រី មិនហ៊ានសន្និដ្ឋានទេ ប៉ុន្តែគាត់បាននិយាយថាមានរាប់រយគ្រួសារនៃប្រជាជន១៧មេសាដែលបានមកស្លាប់ទីនេះ។ ប្រជាជនមូលដ្ឋានថាស់ មិនត្រូវបានសម្លាប់នរណាម្នាក់ឡើយ ព្រោះជាមនុស្សដែលអង្គការចាត់ទុកថាធ្លាប់មានការកំសត់កម្រ។

ភ្នំអង្គ (ទីតាំងសម្លាប់ និង មន្ទីរសន្តិសុខ)

លេខកូតភូមិសាស្ត្រ ០៤០៨០៨

រយៈកំពស់ (N) 12º 02' 03:68"

រយៈទទឹង (E) 104º 30' 27:34"

មន្ទីរសន្តិសុខ និងទីតាំងសម្លាប់មួយបានត្រូវបង្កើតឡើងនៅចន្លោះភ្នំពីរគឺភ្នំអង្គ និងភ្នំតូច។ ភ្នំទាំងពីរនេះស្ថិតនៅមិនឆ្ងាយពីគ្នាប៉ុន្មានទេ។ កាលពីជំនាន់ដែលគ្រប់គ្រងដោយរបបខ្មែរក្រហម ព្រៃឈើធំៗបានត្រូវកាប់រំលំខ្ទេចខ្ទីអស់ដើម្បីយកទីធ្លានោះធ្វើស្រែចម្ការ។ ចំណែកឯដើងភ្នំអង្គបានត្រូវកសាងជាមន្ទីរសន្តិសុខមួយឡើងដើម្បីឃុំឃាំងជនរងគ្រោះដែលមានកំហុស។ មន្ទីរសន្តិសុខភ្នំអង្គ គឺជាមន្ទីរមួយដែលមានកំរិតឃុំឃាំងធ្ងន់ធ្ងរជាងគេក្នុងចំណោមមន្ទីរឃុំឃាំងពីទៀតគឺវិទ្យាល័យទឹកផុស និងភ្នំកញ្ជើងដែលមានជាប់តែអ្នកទោសស្ត្រី។ នៅឆ្នាំ១៩៧៧ មន្ទីរសន្តិសុខនេះបានលេចមុខមាត់ឡើងយ៉ាងល្បីរន្ទឺពេញស្រុកទឹកផុសថាជាមន្ទីរឃុំឃាំងដែលមានវិន័យតឹងរ៉ឹងបំផុត។ ចំពោះអ្នកទោសគឺតម្រូវឲ្យដាក់ខ្មោះជាប្រចាំទោះជាអ្នកទោសប្រភេទធ្ងន់ឬស្រាលក៏ដោយ។ ពេលបន្ទោរបង់មួងៗអ្នកទោសត្រូវបានដោះខ្មោះចេញ ហើយចូលខ្មោះដោយខ្លួនឯងវិញនៅពេលការ

បន្ទប់នេះរួចរាល់ហើយ ។ យ៉ុនបាននិយាយប្រាប់ថា ប្រសិនបើមានអ្នកទោសណាម្នាក់ហ៊ានរត់ចេញពីគុកតែម្នាក់ គឺត្រូវសម្លាប់ចោលទាំងអស់ចំពោះអ្នកទោសផ្សេងទៀត ។ ក្នុងមទោសពេតនាអាណិតគ្នាទៅវិញទៅមក យ៉ុន បានប្រាប់ថាគ្មានអ្នកទោសណាម្នាក់ហ៊ានធ្វើដូច្នេះឡើយ ។ អ្នកទោសបានត្រូវបែងចែករវាងបុរសនិងស្ត្រីក្នុងការសម្រាកពេលយប់ ។ ការងារត្រូវបានបណ្តែវឲ្យធ្វើការដោយពុំមានដាក់ខ្នោះអ៊ីឡើយ ប៉ុន្តែនៅពេលយប់អ្នកទោសទាំងអស់ត្រូវរុញបញ្ចូលខ្នោះឈើដោយពុំមាននរណារួចខ្លួនឡើយ ។ ការងាររបស់អ្នកទោសគឺគ្មានអ្វីក្រៅពីធ្វើស្រែ ដាំដូងឯ ធ្វើព្រៃទាងដើងភ្នំអង្គ ។ល។ ហោង យ៉ុន គឺជាអ្នកទោសដែលបានជាប់នៅមន្ទីរសន្តិសុខភ្នំអង្គអស់រយៈពេល៩ខែ ។ យ៉ុន មានអាយុ៨៨ឆ្នាំនៅក្នុងឆ្នាំនេះ(២០០២) ។ យ៉ុនជាប់គុកដោយសារតែមានប្តីជាកម្មាភិបាលខ្មែរក្រហមដែលបានក្បត់នឹងអង្គការ ហើយបន្ទាប់ត្រូវអង្គការចាប់ខ្លួនយកមកឃុំឃាំងនិងធ្វើទារុណកម្មរហូតដល់ស្លាប់ ។ ឈ្មោះ ណុន គឺជាប្តីរបស់គាត់(យ៉ុន) ។ ណុន គឺជាអតីតប្រធានឃុំខ្ទងពពក ស្រុកទឹកជុំសក្នុងអំឡុងឆ្នាំ១៩៧៥-៧៦ ។ ណុន ត្រូវបានចាប់ខ្លួនដោយសមាជិកកងឈ្លបឃុំខ្ទងពពកយកទៅដាក់គុក នៅពេលដែលប្រពន្ធរបស់គាត់(យ៉ុន)កំពុងឆ្លងទន្លេនៅមន្ទីរពេទ្យឃុំដដែលនេះ ។ យ៉ុន មិនបានដឹងពីការចាប់ខ្លួនប្តីរបស់គាត់ឡើយ ។ លុះរយៈពេល១០ថ្ងៃក្រោយការឆ្លងទន្លេ យ៉ុន ក៏ត្រូវចាប់ខ្លួនដែរ ។ ដំបូង យ៉ុន ត្រូវនាំយកទៅដាក់នៅមន្ទីរសន្តិសុខនៅភ្នំកញ្ជ្រោង ។ យ៉ុន រស់ នៅក្នុងមន្ទីរនោះអស់រយៈពេលមួយខែ បន្ទាប់មកត្រូវបញ្ជូនបន្តមកដាក់នៅមន្ទីរសន្តិសុខនៃវិទ្យាល័យទឹកជុស ។ នៅទីនោះ យ៉ុនបានជាប់អស់រយៈពេលជាង៦ខែទៀត ។ ពេលដែលគាត់បានមកដល់វិទ្យាល័យទឹកជុស គឺចំពេលដែលប្តីរបស់គាត់បានត្រូវដាស់ឲ្យមកដាក់មន្ទីរឃុំឃាំងនៅភ្នំអង្គ ។ ទីនោះហើយដែលប្តីរបស់ យ៉ុន បានត្រូវសម្លាប់ ។ ចំណែកឯ យ៉ុន វិញក៏ត្រូវបញ្ជូនមកកាន់មន្ទីរសន្តិសុខភ្នំអង្គដែរបន្ទាប់ពីប្តីត្រូវបានសម្លាប់ ។ កូន របស់ យ៉ុន ដែលមានអាយុមិនទាន់១ឆ្នាំផងបានត្រូវយកទៅចិញ្ចឹមដោយពេទ្យឃុំហើយសព្វថ្ងៃនេះនៅមានជីវិតនៅឡើយ ។ ការចាប់ខ្លួនរបស់យ៉ុននិងប្តីរបស់គាត់គឺស្ថិតនៅក្នុងអំឡុងឆ្នាំ១៩៧៧ ។ យ៉ុន បានត្រូវធ្វើទណ្ឌកម្មយ៉ាងសាហាវបំផុតពីខ្មែរក្រហមដែលនៅកាន់កាប់មន្ទីរសន្តិសុខភ្នំអង្គ ។ យ៉ុន បានប្រាប់ថាគ្មានអ្នកទោសណាម្នាក់បានគេចផុតពីការធ្វើទារុណកម្មឡើយ ។ មានរោងជាច្រើនបានសង់យ៉ាងប្រជ្រៀតគ្នា ហើយដែលរោងនិមួយៗមានបណ្តោយប្រហែល១០ម៉ែត្រ និងទទឹង៥ម៉ែត្រ ។ រោងមួយៗមានអ្នកទោសជាង១០០នាក់ស្នាក់នៅ ។ ក្នុងរយៈពេលជាងចំនួន៩ខែនៃជីវិតរបស់ យ៉ុន ក្នុងមន្ទីរឃុំឃាំងភ្នំអង្គ គាត់បានភ្ញក់រស់ជាតិនូវកិច្ចការពិបាកៗជាច្រើនជំពូក ។ អ្នកទោសប្រភេទធ្ងន់ៗ បន្ទាប់ពីធ្វើទណ្ឌកម្មហើយបានត្រូវទុកចោលរហូតដល់ស្លាប់ និងជួនកាលបានត្រូវអូសយកទៅបង្កើយ(សម្លាប់)នៅក្នុងរណ្តៅជាច្រើនដែលមានចម្ងាយប្រហែលតែពី ២០ទៅ៣០ម៉ែត្រពីរោងនៃមន្ទីរឃុំឃាំងនោះ ។ អ្នកទោសថ្មីៗជាច្រើន បានត្រូវបញ្ជូនចូលមកជាហូរហែរ ។ ឯការសួរចម្លើយក៏មានកើតឡើងជាហូរហែរដែរ ។ យ៉ុន ធ្លាប់បានឮសូរសម្រែកឡូឡាៗនៅពេលសួរចម្លើយម្តងៗ ។ យ៉ុន បានបន្ថែមទៀតថាមានរណ្តៅច្រើនរាប់មិនអស់នៅខាងដើងភ្នំអង្គ ប៉ុន្តែសព្វថ្ងៃត្រូវរលាយអស់ហើយដោយសារតែការរានដីធ្វើស្រែរបស់ប្រជាជន ។ មានជនរងគ្រោះជាច្រើននាក់បានត្រូវសម្លាប់ និងស្លាប់ដោយ

ជម្ងឺហើម និងការធ្វើទណ្ឌកម្ម។ យ៉ុន បាននិយាយថា មន្ទីរសន្តិសុខភ្នំអង្គគឺជាកន្លែងលត់ដំធ្ងន់ធ្ងរទី១នៅទូទាំងស្រុកទឹកជុស។ ភាគច្រើននៃអ្នកទោសគឺជាកម្មាភិបាលរបស់ខ្មែក្រហមហើយដែលក្រោយមកបានត្រូវកម្ទេចចោលទាំងអស់។ យ៉ុន បានស្គាល់ឈ្មោះអ្នកវៃសម្លាប់មនុស្សនៅភ្នំអង្គ ហើយបាននៅរស់រហូតដល់សព្វថ្ងៃនេះគឺស្ថិតនៅខាងក្រោយវត្តខ្ពង់ពពក។ ជនដៃដល់រូបនោះមានឈ្មោះ គន់។ គន់ នេះក៏ធ្លាប់បានវាយធ្វើបាបយ៉ុន ដែរព្រោះតែសណ្តែកលើងមួយកំប៉ុង។ ប៉ុន្តែការធ្វើរបៀបនេះ យ៉ុន និយាយថាគឺជាការព្រមានប៉ុណ្ណោះសម្រាប់គាត់។ នៅចុងឆ្នាំ១៩៧៨ ស្ថានភាពនយោបាយបានត្រូវរង្គោះរង្គើ។ ក្រុមនារីៗជាង២០នាក់ដែលក្នុងនេះមាន យ៉ុន ដែរបានត្រូវដោះលែងឲ្យរួចខ្លួនវិញ។ អ្នកទោសប្រុសៗ ត្រូវបានសម្លាប់យ៉ាងតក់ក្រហល់នៅចុងឆ្នាំ១៩៧៨មុនពេលដែលថ្ងៃរំដោះទី៧ ខែមករា ឆ្នាំ១៩៧៩បានចូលមកដល់។ មន្ទីរសន្តិសុខភ្នំអង្គទាំងមូលបានត្រូវដុតបំផ្លាញនិងរុះរើខ្ទេចអស់។ សំណល់កសិកម្មតាងអ៊ីបន្តិចក៏គ្មានបានបន្សល់ទុកដែរ មានតែការពិតប៉ុណ្ណោះដែលអាចបញ្ជាក់យ៉ាងច្បាស់លាស់បាន ហើយដែលការពិតនេះត្រូវតែចេញដោយផ្ទាល់មាត់ពីជនរងគ្រោះដែលធ្លាប់បានឆ្លងកាត់ផ្ទាល់កាលពីជំនាន់ខ្មែរក្រហមប្រាប់តគ្នាពីម្តាយទៅកូន ឬពីម្នាក់ទៅម្នាក់។ យ៉ុន បានដើមនិយាយរឿងរ៉ាវរបស់គាត់ប្រាប់ទៅកូនរបស់គាត់តាំងពីកូនគាត់នៅរៀនសាលាបឋមសិក្សាម៉្លេះ ប៉ុន្តែហាក់ដូចជាគ្មានការជឿទុកចិត្តចំពោះការនិយាយនេះខាល់តែសោះ។ រហូតមកដល់សព្វថ្ងៃនេះ ក៏គាត់នៅតែនិយាយជារឿយៗនូវប្រវត្តិជីវិតពិតរបស់គាត់ដែលបានហែលឆ្លងកាត់គ្រប់ខបសគ្គទាំងអស់ ទើបអាចមានជីវិតរស់នៅដល់សព្វថ្ងៃនេះបាន។ យ៉ុន មានផ្ទះស្ថិតនៅក្នុងព្រៃដាច់ឆ្ងាយពីគេឯង ព្រោះគាត់មានប្តីក្រោយមួយទៀតជាអតីតទាហានខ្មែរក្រហមដែលបោះបង់ការងារចោលតាំងពីថ្ងៃរំដោះឆ្នាំ១៩៧៩។ កំពូលភ្នំអង្គ គឺជាកំពូលភ្នំទី១ដែល យ៉ុន បានមើលឃើញព្រឹកល្ងាចនាបច្ចុប្បន្ននេះ។ យ៉ុន និយាយថាពេលក្រឡេកមើលឃើញកំពូលភ្នំនេះ ធ្វើឲ្យគាត់នឹកឃើញទាំងអស់នូវអ៊ីដែលបានកើតឡើងចំពោះគាត់កាលពីសម័យខ្មែរក្រហម។

វិទ្យាល័យទឹកជុស (ទីតាំងសម្លាប់ និង មន្ទីរសន្តិសុខ)

លេខកូតភូមិសាស្ត្រ ០៤០៨០៩

រយៈកំពស់ (N) 12º 03' 25:43"

រយៈទទឹង (E) 104º 31' 40:22"

វិទ្យាល័យទឹកជុស គឺជាកំរិតធ្ងន់ទី២នៃមន្ទីរសន្តិសុខរបស់ខ្មែរក្រហមនៅស្រុកទឹកជុស។ មន្ទីរនេះបានត្រូវបង្កើតឡើងនៅឆ្នាំ១៩៧៥ គឺភ្លាមៗបន្ទាប់ពីការទទួលបានជ័យជំនះលើចក្រពត្តិរបស់ខ្មែរក្រហម។ ការបង្កើតគុកនេះឡើងគឺសម្រាប់ឃុំឃាំងអ្នកទោសដែលបានប្រព្រឹត្តខុសនឹងបញ្ជារបស់អង្គការ, ប្រជាជន១៧មេសា និងអ្នកដែលមានជាប់ពាក់ព័ន្ធនិន្នាការនយោបាយផ្សេងៗ។ ចំណែកទាហាន គឺជាគោលដៅដំបូងបង្អស់របស់ខ្មែរក្រហមនៃការចាប់ខ្លួននេះ។ ជនរងគ្រោះបានត្រូវបណ្តើរទាំងខ្សែៗមកដាក់នៅក្នុងបរិវេណវិទ្យាល័យនេះ ហើយក្រោយមកត្រូវបានសម្លាប់ទាំងអស់ក្នុងអំឡុងឆ្នាំ១៩៧៥ដែរ។ ហេង យ៉ុន បានឃើញការ

បណ្តើរនេះដោយផ្ទាល់នឹងភ្នែកថាមានចងស្ថាបសេក និងបណ្តើរជាខ្សែនូវមនុស្សយ៉ាងច្រើនចូលទៅក្នុងវិទ្យាល័យនេះ។ មានអ្នកទោសប្រហែលពី៣០ទៅ៤០នាក់ត្រូវបាន យ៉ុន មើលឃើញនឹងភ្នែកថាបានត្រូវសម្លាប់ដោយកងឈ្លបខ្មែក្រហមទម្លាក់ចូលក្នុងរណ្តៅខ្លះ និងរាយប៉ាយខ្លះ។ យ៉ុន បាននិយាយទៀតថាមានអ្នកទោសទាំងស្រីទាំងប្រុសស្នាក់នៅយ៉ាងអ៊ូរអរពេញទីធ្លាវិទ្យាល័យនេះ។ ប៉ុន្តែមួយរយៈក្រោយមកអ្នកទោសដែលជាបុរសបានត្រូវនាំយកទៅសម្លាប់។ ការសម្លាប់មនុស្សនៅវិទ្យាល័យទឹកជុស បានប្រព្រឹត្តទៅរហូតដល់ឆ្នាំ១៩៧៧ ទើបត្រូវបញ្ឈប់។ ការបញ្ឈប់នេះគឺដោយសារតែមានការផ្លាស់ប្តូរ ទីកន្លែងទៅកាន់ភ្នំអង្គវិញ។ យ៉ុន គឺជាអ្នកទោសម្នាក់ដែលមានតួនាទីជាអ្នកដាំបាយឲ្យអ្នកទោសជាមួយនារីៗប៉ុន្មាននាក់ទៀតក្នុងខែដំបូងនៃការជាប់ទោស។ លុះបន្ទាប់ពីនោះមកយ៉ុនបានប្តូរទៅជាអ្នកកាប់ដី គាស់ដីដំបូក និងកាប់ឆ្ការព្រៃវិញ។ ពេលកាប់ឆ្ការព្រៃនេះហើយដែលយ៉ុនបានឃើញការសម្លាប់មនុស្សមួយបានកើតមានឡើងនៅដើមឆ្នាំ១៩៧៧ មុនពេលមានការផ្លាស់ប្តូរទីកន្លែង។ ដោយសារតែមានគ្រួសារជាកម្មាភិបាលខ្មែរក្រហមដែលត្រូវបានចោទថាក្បត់ទើប យ៉ុន ព្រមទាំងឪពុកម្តាយក្មេងត្រូវជាប់ឃុំឃាំងបែបនេះ។ ឪពុក ម្តាយក្មេងរបស់គាត់បានត្រូវសម្លាប់តែក្នុងរយៈពេលខ្លីនៃការឃុំខ្លួននៅមន្ទីរឃុំឃាំងនៃវិទ្យាល័យទឹកជុស។

មានរណ្តៅសាកសពជាង១០០ដែលស្ថិតនៅបែកខាងក្រោយវិទ្យាល័យទឹកជុស ហើយដែលរណ្តៅនិមួយៗអាចដុតសាកសពបានពី៥ទៅ៦នាក់។ ដូច្នេះតាមការប៉ាន់ស្មាននេះ ចំនួនសាកសពសរុបទាំងអស់មានចំនួនពី៥០០ទៅ៦០០នាក់។ ក្រោយឆ្នាំ១៩៧៧ វិទ្យាល័យនេះនៅតែមានឈ្មោះជាមន្ទីរឃុំឃាំងដដែលប៉ុន្តែពុំមានអ្នកទោសទៀតទេ ព្រោះត្រូវផ្ទេរទៅកាន់មន្ទីរសន្តិសុខនៅភ្នំអង្គអស់ហើយ។